

L'EDUCACIÓ EN VALORS A LES CLASSES D'EDUCACIÓ FÍSICA ALS INSTITUTS

Treball de Final de Grau de Ciències de L'Activitat Física
i l'Esport

Ona Castellsagué Bonada

2012 - 2013

Tutora: Montse Martin Horcajo

Universitat de Vic, 10 de maig de 2013

*“Som nosaltres mateixos/es
que a través del dia a dia,
anem poc a poc
construint la nostra essència,
la nostra humanitat”
(Delors, 1999).*

Agraïments

*A totes les persones entrevistades, pel seu temps, la seva
ajuda i la seva dedicació en l'àmbit de l'educació física.*

A les recomanacions i suggeriments de la meua família.

Al saber estar, pacient i constant de l'Albert.

Resum: l'educació física esdevé un excel·lent camp d'actuació per educar en valors a l'alumnat, sent aquesta una necessitat social existent segons els experts. El propòsit d'aquesta investigació és saber com i de quina manera s'educa en valors a les classes d'educació física, si és que es fa, i des d'un punt de vista del professorat. A través d'una recerca teòrica en l'àmbit, complementada amb 4 entrevistes a professorat d'educació física en actiu i amb més de 20 anys d'experiència, s'analitza qualitativament l'estat actual de l'educació en valors als instituts. L'anàlisi del marc teòric ressalta la importància que per desenvolupar aquests valors personals i socials, cal seguir un procés adequat, planificat i conscient per part del professorat. La part aplicada de l'estudi suggereix que en general es tenen en compte valors com el respecte i la cooperació durant el transcurs de les classes d'educació física, però que no es desenvolupen de forma eficient per manca de recursos i per infravalorar la seva importància. La investigació conclou que l'educació en valors als instituts, ha de ser una tasca transversal i coordinada amb d'altres agents fora d'aquest àmbit escolar, com són els entrenadors/es de clubs esportius, els pares i les mares i d'altres institucions implicades en el procés educatiu de l'alumnat. A partir d'aquesta anàlisi es vol promoure l'educació física com a eina per desenvolupar els valors en l'alumnat.

Paraules clau: *valors, educació física, esport, Educació Secundària Obligatòria, professorat.*

Abstract: Physical Education becomes an excellent field of intervention to educate students in values, this being an existing social necessity according to experts. The purpose of this research is to assess how values, if done at all, are being taught in physical education classes and from the teachers' point of view. Through a theoretical research in the field supplemented by personal interviews with four active physical education teachers with over 20 years of experience, the state of education in values in High School is analyzed. In order to develop these social and personal values, the theoretical analysis highlights the importance of teachers following an adequate and consciously planned process. The applied part of the study suggests that values such as respect and cooperation are generally considered during the course of physical education classes; but that they are not developed efficiently due to lack of resources and underestimated importance. The research concludes that education in values in High School, should be across-sectional task that should be coordinated with other agents outside the school environment, such as coaches sports clubs, parents and other institutions involved in the education of students. Results from this analysis underline the importance of promoting physical education as a tool to develop students' values.

Keywords: *values, physical education, sports, High School, teacher.*

Índex

1	Introducció	6
2	Fonamentació teòrica	8
2.1	Introducció a l'àmbit d'estudi	8
2.1.1	Plantejament del problema i justificació de la recerca	8
2.1.2	Conceptualització del terme valor	9
2.1.3	Diferenciació de conceptes	11
2.2	Valors, Activitat Física i Esport	14
2.2.1	Plantejament de l'activitat física perquè esdevingui educativa: un punt de vista des de la realitat i l'experiència.....	18
2.3	L'educació en valors a les classes d'educació física de l'ESO	20
2.3.1	Els valors en l'Educació Secundària Obligatòria	20
2.3.2	Valors susceptibles de treballar en l'àrea d'educació física	27
2.3.3	L'avaluació de l'aprenentatge de valors	31
3	Part aplicada	34
3.1	Metodologia de la recerca	34
3.2	Anàlisi de resultats.....	38
3.2.1	La necessitat d'una educació en valors.....	38
3.2.2	Conceptualització del terme valor i diferenciació de conceptes.....	39
3.2.3	Valors, Activitat Física i Esport	41

3.2.4 Plantejament de l'activitat física perquè esdevingui educativa: un punt de vista des de la realitat i l'experiència.....	43
3.2.5 Els valors en l'Educació Secundària Obligatòria	47
3.2.6 Valors susceptibles de treballar en l'Àrea d'educació física.....	50
3.2.7 L'avaluació de l'aprenentatge de valors.....	54
4 Conclusions	57
5 Referències bibliogràfiques	60

1 Introducció

La següent investigació correspon al Treball Final del Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, de la Universitat de Vic. Aquesta és una investigació que s'ha anat portant a terme al llarg del quart curs del grau, dins l'itinerari d'educació física, tutoritzat per la Montse Martín.

La investigació es titula l'educació en valors a les classes d'educació física als instituts. A partir de l'interès que se m'ha generat i la creença que l'educació és la base i el pilar d'una societat, s'ha trobat d'especial interès investigar sobre una pregunta inicial plantejada: en les sessions d'educació física que es porten a terme als instituts, s'educa en valors a l'alumnat? Aquesta és doncs la hipòtesi de la qual parteix aquesta investigació.

A partir d'aquesta hipòtesi sorgeix doncs un objectiu principal a assolir: saber com i de quina manera s'educa en valors a les classes d'educació física, si és que es fa, i des d'un punt de vista del professorat. Per a fer-ho es tindrà en compte què en diuen els referents teòrics sobre el tema justificant així la recerca i analitzant el concepte valor. La importància de l'activitat física i l'esport per a transmetre valors. Què cal fer perquè l'educació física esdevingui educativa. La necessitat actual d'educar als instituts, analitzant també el currículum que regula d'educació secundària obligatòria. Quins són els valors més importants a transmetre i els que prevalen sobre d'altres. Finalment si es porta a terme una avaluació sobre els valors adquirits per l'alumnat.

Aleshores el treball s'ha estructurat de la següent manera per poder portar a terme la investigació i assolir els objectius establerts. En primer lloc hi ha una fonamentació teòrica composta per una introducció a l'àmbit d'estudi amb l'objectiu de contextualitzar la situació actual, explicar els motius de la recerca i consensuar i aclarir diferents conceptes rellevants en el treball. Seguidament trobem un apartat en que es pretén relacionar el terme valor amb l'activitat física i l'esport, el qual també es divideix en un subapartat que es parla des d'un punt de vista de la realitat i l'experiència. Per últim s'aprofundeix específicament en l'educació física en valors als instituts. En aquest apartat final, s'analitza què en diu el currículum sobre els valors, es parla de la transversalitat com a eina necessària per portar a terme aquesta educació, quins són els

valors més susceptibles de treballar en aquest àmbit i finalment es parla de l'avaluació dels valors adquirits per l'alumnat.

Seguit del marc teòric es troba la part aplicada de la recerca. Aquesta part s'estructura en dos subapartats. El primer del qual s'explica la metodologia de la recerca que en aquesta investigació s'opta pel mètode qualitatiu, i com a eina de recerca les entrevistes. El següent apartat és l'anàlisi de resultats on es posa en consonància la part teòrica, amb la informació rellevant extreta de les entrevistes. Aquest anàlisi de resultats es divideix en petits subapartats, semblants als de la fonamentació teòrica, amb l'objectiu d'establir el mateix fil conductor en tot el treball. També al final de cada subapartat d'aquest anàlisi de resultats, hi ha un o dos paràgrafs que resumeixen i conclouen els resultats obtinguts, a mode d'aclariment.

Pel que fa a l'apartat 4 trobem les conclusions més generals de la investigació. Aquestes conclusions reprenen els objectius i la hipòtesis de la investigació, plantejades en aquesta introducció. Així com també conclouen tot el conjunt del treball. Seguidament trobem les referències citades al llarg del text, ordenades alfabèticament. Per acabar, hi ha l'annex que complementa la informació tant del marc teòric com de la part aplicada de la investigació; que es recomana que s'observi. En el transcurs del treball es destaca en negreta els moments el qual es fa referència a l'annex, que es troba en un CD a la pàgina posterior del treball.

2 Fonamentació teòrica

La fonamentació teoria es divideix en tres apartats. El primer del qual és una introducció en l'àmbit d'estudi i una conceptualització del terme valor. Seguidament es comença a analitzar l'especial relació que té l'activitat física i l'esport per educar en valors. Finalment es tracte el tema de l'educació física als instituts, des de diferents perspectives i experiències en l'àmbit.

2.1 Introducció a l'àmbit d'estudi

La introducció en l'àmbit d'estudi s'inicia amb una contextualització de la situació actual sobre el tema del treball en general, els valors. També s'analitzarà el concepte en concret per establir unanimitat i coneixement del mateix, així com algunes diferències entre d'altres conceptes semblants.

2.1.1 Plantejament del problema i justificació de la recerca

Tal com explica Carranza (2008 citat a Espada i Calero, 2011:52), en una societat marcada per la incertesa, la soledat, l'estrès i el consum compulsiu, com és la societat actual, on a més a més el valor econòmic és l'únic valor inqüestionable; més que mai el sistema educatiu i aquells espais de més significat per l'alumnat, com és la pràctica física – esportiva, han de contribuir en l'adquisició de valors sòlits, tant en els aspectes més individuals com en els aspectes més socials.

També Hernández et al. (2010) diuen que el desenvolupament moral dels adolescents, és una qüestió rellevant per la societat actual i pel sistema educatiu, el qual té entre les seves funcions, la promoció de l'educació integral, on queda inclosa la formació en valors i el desenvolupament moral. “Però també hi ha un debat notable sobre els valors que l'escola ha de defensar i quins han de ser aquests valors i com s'ha de fer per transmetre'ls” (Martín i Puig, 2007:12).

Seguint amb aquesta problemàtica, Trepast (1995 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:100) explica que la amenaça contra el Fair – play augmenta a acusa de la búsqueda de la victòria a qualsevol preu. S'ha creat el perillós mite de que l'autèntic valor de l'esport és guanyar. La por de perdre s'ha convertit en major motivador que el desig de realització i

diversió, que s'ha tornat irrellevant. L'autor afirma que si sumem aquestes manifestacions a les que avui en dia ens ha vingut oferint la premsa, relacionats amb la corrupció política, el diner fàcil i la falta d'escrúpols socials, no resultarà massa difícil concloure que vivim en una societat que pateix una crisi múltiple: “crisi econòmica, política, educativa i social. Al cap i a la fi, una generalitzada crisi de valors en una societat eminentment competitiva” (Gutiérrez Sanmartín, 1998:101). O com reflexiona Collado (2005) al dir que vivim en una situació d'emergència de nous valors, més que d'una absència de valors.

Així es troba d'especial interès observar si el professorat d'educació física té la voluntat d'educar en valors als seus alumnes, més enllà de la programació curricular marcada i dels continguts específics a treballar en la matèria. Ja que, com diu Delors (1999 citat a Collado, 2005:209), davant dels nombrosos desafiaments del pervenir, l'educació constitueix un instrument indispensable perquè la humanitat pugui progressar cap als ideals de pau, llibertat i justícia social. Així com tenint en compte que:

El sistema educatiu té entre les seves finalitats proporcionar als nens i joves una formació que afavoreixi tots els aspectes del seu desenvolupament i no es pot considerar completa i de qualitat si no s'inclou la conformació d'un conjunt de valors que no sempre s'adquireixen de forma espontània. (Ministeri d'Educació i Ciència, 1994 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:101).

2.1.2 Conceptualització del terme valor

Wilbur M. Urban (1906 citat a Collado, 2005:43) va utilitzar per primera vegada el terme axiologia – disciplina que s'ocupa de l'estudi del valor, escènica i judici de valor; del grec axios que significa valor –, per referir-se a aquella part dels estudis filosòfics que s'aplica a realitzar un anàlisi reflexiu i racional dels objectes de valor. Però bona part de la responsabilitat de la revitalització de l'estudi dels valors, segons Collado (2005) i Torregrosa i Lee (2000) la té Shalom Schwartz, Scheler, i Hartmann, els quals van provar de desenvolupar una teoria general sobre els valors. Així Shalom defineix els valors com “objectius transituacionals desitjables, que varien en importància i que serveixen com a principis de guia a les vides de les persones” (Schwartz, 1996 citat a Torregrosa i Lee, 2000:73).

Per començar a definir el concepte, Rokeach (1973 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:102) exposa que “els valors són creences duradores en les que un tipus específic

de conducta o estat final d'existència és personal o socialment preferible a un altre d'oposat". "Aleshores un sistema de valors és una organització de creences" (Bolívar, 1995 citat a Prat i Soler, 2003:26). Però davant la gran diversitat de definicions existents, es troba la necessitat de destacar-ne els aspectes més rellevants i aquells que coincideixen en totes les definicions cercades.

Així, autors com Schwartz (1996 citat a Torregrosa i Lee, 2000), Lucini (1992 citat a Prat i Soler, 2003), Bolívar (1992 citat a Prat i Soler, 2003), Trepal (1995 citat a Robles et al., 2009), Herrera (2007 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012) i Puig (1993 citat a Carranza i Mora, 2003) en definir el terme valor, fan èmfasi en els següents aspectes: els valors són principis normatius, estructures i creences, fruits de l'experiència, que s'adquireixen des de les possibilitats actives de la voluntat i que sorgeixen en el percebre. Són auto concepcions i creences que l'individu té de si mateix, dels altres i de la resta del món i que s'integren en l'estructura del coneixement. Els valors regulen i orienten, a mode de guia, el comportament individual i la vida de la persona ja que s'aprecien, es desitgen i es busquen. Generen les capacitats per reaccionar emocionalment a través de la vivència de les actituds i del compliment conscient d'unes normes.

També es poden distingir dues categories de valors segons Trilla (1992, citat a Martín i Puig, 2007:32): d'una banda trobem els valors compartits, que són aquells que susciten un nivell ampli d'acord més enllà d'opcions personals i culturals ja que la majoria de persones i de col·lectius els perceben com a imprescindibles per aconseguir una bona convivència. D'altra banda trobem els valors no compartits que són aquells que responen a opcions més personals i que no compten amb un ampli consens social tot hi que poden ser compatibles amb els anteriors.

Havent exposat les característiques principals que defineixen el terme valors, ens trobem davant d'una problemàtica en quant a aquest aspecte: Prat i Soler (2003) i Collado (2005) expliquen que hi ha valors de naturalesa subjectiva i objectiva. Pel que fa al subjectivisme és una tendència que va unida al psicologisme i/o positivisme, que es sustenta en que les coses no tenen valor per sí mateixes, sinó que depenen del que l'individu els hi atorgui. Així podem dir que tenen com a fonament el subjecte i les seves preferències. En els dissenys curriculars s'utilitza el terme *valoració* en aquest

sentit psicològic subjectiu en molts contextos o situacions. Al no apreciar en quin sentit es valora, aquest acte serà òbviament subjectiu. Des d'aquest punt de vista es confon sovint el terme valor amb el de valoració o interès, curiositat, gust per alguna cosa, motivacions, etc.

D'altra banda pel que fa l'objectivisme, els valors són independents tant de l'individu que valora, com de l'objecte o situació en que es manifesta aquest valor. Per tant els valors són absoluts, immutables i incondicionats. Es dona una independència dels valors respecte l'individu. Collado (2005) fent referència a d'altres autors com Scheler, Hartmann i Bergson, sense concretar anys; expliquen que des d'aquesta visió hi ha quatre valors bàsics i superiors: el que és útil (econòmic o material), el que és bo (ètic), el que és bell (estètic) i el que és sant (religiós). També però, com explica Bolívar (1992 citat a Prat i Soler, 2003:28) les tendències dels últims anys expressen que ni el subjectivisme ni l'objectivisme aconsegueixen explicar satisfactòriament la forma de veure els valors.

Partint d'aquesta dicotomia, Prat i Soler (2003), Collado (2005) i Carranza i Mora (2003) defensen que mantindran una postura integradora, considerant la interrelació entre l'individu i l'objecte valorat i entenent que hi pot haver elements contextuais que incideixin en aquest procés de valoració. "Els valors com a propietats de la realitat, no arriben a ser totalment subjectius ni objectius, sinó que surten de la íntima relació que s'estableix entre les persones i la realitat que els envolta, entre l'ésser humà i el seu medi natural i social" (Carranza i Mora, 2003:16).

2.1.3 Diferenciació de conceptes

En aquest punt del treball es troba la necessitat de fer una diferenciació de conceptes ja que sovint són confusos i és necessari un cert aclariment. Es troba que pel que fa als conceptes de valors, actituds, normes i comportaments és necessari fer alguns matisos per comprendre quines diferències hi ha entre aquests i poder entendre millor el concepte d'estudi, els valors. Cal dir també que existeix una problemàtica davant la comprensió dels conceptes, excepte del concepte valor que sembla quedar aclarit unànimement:

Lee i Whitehead (2000 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012), Torregrosa i Lee (2000), Trepal (1995, citat a Robles et al., 2009), Prat i Soler, (2003), Collado (2005) i Carranza i Mora (2003) defensen la idea de que els valors ocupen la posició més alta en l'estructura cognitiva, són els conceptes més generals ja que és un principi normatiu que presideix i regula les persones en qualsevol situació i moment. No s'han trobat autors que diguin el contrari. Aleshores aquesta idea es dona per acceptada en aquest treball.

A partir d'aquesta teoria és on apareix la problemàtica: Lee i Whitehead (2000 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012) diuen que posteriorment als valors s'originen les creences, de tal manera que un mateix valor pot desencadenar diferents creences i les creences que les persones tenen sobre el que està bé i el que no, es tradueixen a les corresponents actituds, que podran ser més positives o més negatives en funció dels processos anteriors. Els autors creuen que entre els valors i les actituds hi ha les creences. En canvi, Prat i Soler (2003) i Collado (2005) diuen que “d'un sol valor es pot concretar en nombroses actituds i normes” (Prat i Soler, 2003:32) i les creences formen part del que s'entén per valors o que els valors estan integrats per creences.

Torregrosa i Lee (2000) estableixen el següent criteri per entendre els conceptes: A la figura 1 es determina com són les relacions i l'organització entre les actituds i els valors, i en conseqüència els comportaments. Com es pot observar els valors són el concepte més general, i amb un valor determinat (V1) es poden relacionar amb més d'una actitud diversa (A1 i A2) i cada actitud, a la vegada es relaciona amb comportaments diferenciats (C1 i C2) que alhora venen determinats per les actituds que els subjectes creen entorn a un determinat valor.

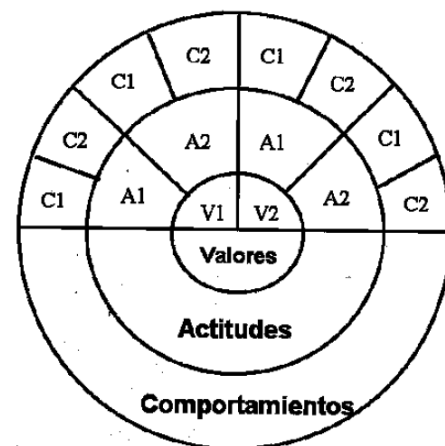

Figura 1: Organització dels valors, les actituds i els comportaments (Torregrosa i Lee, 2000:75).

Els mateixos autors també expliquen que la diferència entre actituds i valors es basa en que les actituds poden ser tant positives com negatives, són específiques de les situacions i poden ser igualment favorables o desfavorables respecte als objectes. Però “els valors són tots i sempre positius per la persona que els té, es consideren principis

generals pel qual es seleccionen, avaluen comportaments en diferents situacions i poden ordenar-se en importància” (p.75). Aleshores aquests autors no parlen ni de creences ni de normes. El pensament de que els valors són tots i sempre positius per a la persona que els té és important ja que per d'altres poden ser contravalors. Marín Ibáñez (1984 citat a Collado, 2005:48) considera que la polaritat és una característica fonamental dels valors ja que a tot valor se li oposa el seu corresponent contravalor. Com explica també Gutiérrez Sanmartín (1998) els esdeveniments esportius comuniquen uns determinats valors i a vegades també contravalors, en funció de qui els valori.

Trepat (1995, citat a Robles et al., 2009:4) i Carranza i Mora (2003) en canvi expliquen els conceptes per separat però no estableix una jerarquia o un ordre posterior al concepte valor. Diuen que les actituds són estats d'ànim expressats per la persona. Poden ser adquirits tant conscientment com inconscientment i propiciaran que es respongui d'una forma concreta davant d'un estímul determinat, objectes, fets o persones. Pel que fa les normes, es tracte de determinades regles que condicionaran les conductes de les persones, que vetllaran pel bon funcionament social ja que han de respectar les persones en determinades situacions. Els autors no parlen de comportaments.

Finalment Prat i Soler (2003) fan una aportació important per concloure amb aquestes dicotomies. Les autores diuen que “els valors han de traduir-se o treballar-se en les corresponents actituds, i aquestes en normes, hàbits o patrons específics de conducta davant de situacions concretes” (Bolívar, 1995 citat a Prat i Soler, 2003:31).

Aleshores elles consideren que els valors estan a un nivell superior a les actituds i serà en aquestes actituds en les que ens haurem de centrar quan es vulgui analitzar qualsevol situació pràctica ja que és en les actituds on els valors es manifesten. El que realment s'aprecia són nombroses actituds i normes, que a poc a poc aniran conformant els diferents valors, però aquests, degut al seu caràcter abstracte, no podran observar-se ni avaluar-se. Per tant, segons les autores, és més adequat referir-se a les actituds i normes ja que és quelcom més concret i més tangible. Per acabar-ho d'aclarir, a la figura 2 es troba un resum de les característiques de cada concepte.

VALORES	ACTITUDES	NORMAS
Ideales abstractos que representan creencias.	Predisposiciones o tendencias para la acción.	Reglas o pautas de conducta.
Proyectos ideales (individual/social) de comportarse y existir.	Carácter relativamente estable.	No siempre se formulan explícitamente.
Creencias "duraderas".	Pueden modificarse y, en consecuencia, son educables y se pueden aprender.	Pueden ser subjetivas o externas.
Metas con valor en sí mismas, e independientes del sujeto que las valora.	Componentes de las actitudes: afectivo, cognitivo y comportamental.	Se aprenden y se integran de forma vivencial y a través de la reflexión.

+ *general* —————> + *concreto*
+ *filosófico* —————> + *específico*

Figura 2: **Característiques i relacions entre valors, actituds i normes des d'una interpretació objectivista** (Prat i Soler,2003:32).

2.2 Valors, Activitat Física i Esport

Després d'haver tractat el concepte valor, les seves definicions i característiques i haver aclarir la dicotomia entre conceptes semblants, o així s'espera; ara es passarà a parlar dels valors en l'esport en general i en l'educació física més concretament. Es començarà a tractar el tema amb una cita textual de la Carta Europea de l'Esport citada per Robles et al. (2009), en que s'identifica l'esport escolar com a:

Tota activitat físico-esportiva realitzada pels nens i les nenes en edat escolar, orientada cap a la seva educació integral, així com el desenvolupament harmònic de la seva personalitat, procurant que la pràctica esportiva no sigui exclusivament concebuda com a competició, sinó que aquesta pràctica promogui objectius formatius i convencionals, fomentant l'esperit esportiu de participació neta i noble, el respecte a la norma i als companys de joc, juntament amb el lícit desig de millorar tècnicament. (Robles et al. 2009:2).

Així aquesta carta explica que l'esport escolar ha d'anar molt més enllà de la simple pràctica competitiva, s'ha d'orientar cap a l'educació integral de la persona fomentant l'esperit esportiu que sovint es perd.

A partir d'aquí, en aquest treball es parteix de la base, al igual que ho fan gran diversitat d'autors com Carranza i Mora (2003), Prat et al. (2002), Sánchez-Oliva et al. (2012), Juncà et al. (2005, citat a Martínez, 2008), Espada i Calero (2011), Ruiz et al. (2006), Arnold (1991 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998) i Escartí et al. (2005) que fan referència

a estudis de Hellison (1978), Johnson i Johnson (1995) i Miller, Bredemeier i Shields (1997); que l'activitat física es considera idònia pel desenvolupament personal i social dels joves, i per una educació emocional i volutiva basada en la transmissió d'uns valors imprescindibles per créixer com a ciutadans d'una societat democràtica.

Aquests autors i autores, expliquen que el seu punt de partida teòric és que l'activitat física i l'esport són, o poden ser, unes eines privilegiades per a l'educació en valors; especialment pel desenvolupament d'habilitats personals i socials, per diferents motius: el caràcter vivencial i lúdic, el potencial de cooperació i superació que comporta, la quantitat d'interaccions personals que generen i es produeixen, la presència constant de conflictes, el seu caràcter universal i a la vegada divers, la seva enorme presència mediàtica i quotidiana, entre d'altres. Pel caràcter públic i fàcilment observable, les activitats físiques i esportives ofereixen als estudiants la oportunitat de demostrar de manera tangible i immediat habilitats personals i socials que en d'altres contextos educatius els hi pot resultar més difícil de manifestar.

Com explica Arnold (1991 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:101) a través de la participació en jocs i esports sorgeixen qualitats admirables i l'esport té grans recursos per desenvolupar actituds com el respecte, la cooperació, la confiança, la responsabilitat, la lleialtat, el valor, la resolució, la força de voluntat, la humanitat, pertànyer a un grup, demostrar capacitat i aconseguir reptes; a més a més s'aprèn a treballar sota pressió, resoldre problemes, treballar en grup, establir metes a curt i llarg termini, demorar la recompensa i beneficiar-se del feedback d'altres. "Això converteixen aquesta activitat en una bona metàfora per la vida" (Escartí et al., 2005:29).

Però perquè l'activitat física esdevingui rellevant pels joves hi ha d'haver un factor motivacional important. "La motivació estableix les metes i els objectius que una persona escull perseguir a través de l'esforç i la persistència en el temps, convertint-se en l'eix del comportament que condiciona el inici i el manteniment de la pràctica de l'activitat física, així com la reducció de l'abandó esportiu" (Belando et al. 2012:203). Cal tenir present el component lúdic i motivant que té l'esport, doncs al contrari, no hi hauria tanta pràctica esportiva i aquest àmbit no seria tant significatiu per educar en valors.

Si una persona se sent competent a la pràctica físico-esportiva, involucrada en la presa de decisions i a més a més té una bona relació amb el docent i amb els companys, experimentarà una major motivació autodeterminada en la pràctica de l'activitat físico-esportiva. D'aquesta manera es podrien obtenir conseqüències positives, com l'autoestima, actituds favorables, esforç, persistència a la pràctica, interès, concentració i compromís esportiu. (Vallerand, 2007 citat a Belando et al. 2012:206).

També, Escartí et al. (2011) expliquen que a l'última dècada alguns autors han subratllat el potencial de l'esport i l'educació física com a contextos pel desenvolupament psicològic i social (Fraser-Thomas, Côté i Deakin, 2005; Gould i Carson, 2008; Martinek i Ruiz, 2005; Newton et al., 2007; Petitpas, Cornelius, Van Raalte i Jones, 2005; Wright i Li, 2009 citats a Escartí et al., 2011:120). Els autors diuen que perquè això sigui possible, els programes esportius han d'ensenyar, a més de competències esportives, habilitats per la vida; proporcionar als participants un entorn segur i comptar amb adults competents, com són pares i entrenadors, que respectin les individualitats de cada jove. A més a més, per educar en valors l'esport s'ha de plantejar de manera que permeti el següent (Escartí et al., 2005:21):

- Fomentar l'autoconeixement i millorar l'autoconcepte
- Potenciar el diàleg com a millor forma de resolució de conflictes
- La participació de tots i totes
- Potenciar l'autonomia personal
- Aprofitar el fracàs com a element educatiu
- Promoure el respecte i l'acceptació de les diferències individuals
- Aprofitar les situacions de jocs, entrenaments i competicions per treballar les habilitats socials encaminades a afavorir la convivència.

Tot hi així, aquestes qualitats no són exclusives de l'esport. "Resulta molt difícil de defensar que l'esport és bo en sí mateix sense analitzar prèviament la forma en que es practica" (Gutiérrez Sanmartín, 1998:101). Així, Carranza i Mora (2003), Gutiérrez Sanmartín (1998) i Escartí et al. (2005) afirmen que la simple participació esportiva no pot considerar-se una educació moral. Una altre qüestió molt diferent és aprofitar l'esport com un context en que el professorat desenvolupi les seves activitats docents

dins d'uns paràmetres ètics i l'alumnat el pugui posar en pràctica. “Les condicions en que es practiquen les taques de l'aprenentatge esportiu és el que esdevé educatiu, doncs és el que condueix a l'auto estructuració d'una forma o altre de la personalitat de l'esportista” (Seirul-lo, 1995 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:101).

Dependrà doncs de l'ús, correcte o incorrecte, que de l'activitat física se'n faci. “Cal comprometre's, esforçar-se en el fet d'educar i promocionar els valors socials i personals quan es practiquin activitats físiques i esportives” (Gutiérrez, 1995 citat a Carranza i Mora, 2003:16). Aquesta consideració correspon a una interpretació subjectiva dels valors, és a dir, es parteix de la premissa de que les coses no tenen valor per sí mateixes, sinó que depenen del valor que el subjecte els concedeixi. També, Ruiz et al. (2006), amb el seu estudi a partir del *Projecte Esforç*, conclouen que el desenvolupament ètic i moral de l'alumnat no s'aconseguirà de manera automàtica, amb la simple pràctica físico-esportiva, sinó que ens hi hem d'implicar expressament i directament i treballar-ho de manera conscient i planificada.

Cal tenir present doncs el model de Thomas Wandzilak (1985 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:105) que s'hauria de respectar per poder portar a terme el desenvolupament de valors a través de l'educació física i l'esport. Ell explica que en primer lloc ha de ser el professorat o l'entrenador/a que s'ha de proposar expressament el desenvolupament de valors i d'altra banda el compromís del desenvolupament de models adequats de rols, ressaltant l'aportació de l'ajuda social que suposen els altres significatius com són els pares i mares, altres professors/es, entrenadors/es, etc.

Segons una investigació desenvolupada per Guivernau i Duda (2002 citada a Escartí et al., 2005:22) els esportistes manifesten que estan més disposats a cometre agressions si perceben que els seus entrenadors recolzen aquestes conductes. Això ressalta la capacitat d'influència que els altres significatius tenen sobre el clima moral que es crea i les conseqüències que poden derivar-se de les seves pràctiques. Seguidament doncs, s'haurien de complir els següents passos, segons exposa Gutiérrez Sanmartín (1998): analitzar prèviament la situació i definir els valors a desenvolupar, determinar un currículum d'acord amb les pretensions que es tenen, establir objectius escalonats, avaluar el sistema d'intervenció desenvolupat i finalment utilitzar els resultats obtinguts per la retroalimentació o la investigació.

Un cas molt interessant és el de Brenda Bredemeier (1986, citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:103) en que volien comprovar si l'activitat física era capaç de proporcionar un adequat desenvolupament de valors en els nens i nenes. Així van dividir els nens que van assistir a un campament d'estiu en tres grups aplicant-los mètodes d'ensenyament diferents: a un grup els van ensenyar l'educació física de forma tradicional; a un altre grup se li va aplicar un programa de resolució de dilemes morals mitjançant estratègies de desenvolupament estructural; i finalment al tercer se'ls va sotmetre a un modelat de conductes pro socials mitjançant els principis de l'aprenentatge social.

Els resultats van mostrar que els grups ensenyats mitjançant aprenentatge social i desenvolupament estructural, van donar lloc a canvis en el raonament moral durant el programa, mentre que el primer grup no va manifestar cap canvi significatiu. Amb aquest estudi es va concloure que l'activitat física és un excel·lent instrument per fomentar el raonament moral sempre hi quant s'utilitzi el procediment adequat; el qual implica posar-se de manera explícita a desenvolupar els valors socials i personals utilitzant com a element de treball la pràctica físico-esportiva.

Per tant, l'esport ha d'estar orientat i dirigit de manera adequada, sinó també es poden desenvolupar actituds com l'egoisme, el menyspreu, la incomprensió o la intolerància. És per aquest motiu que Espada i Calero (2011) diuen que l'esport i l'educació no poden separar-se, sobretot quan es tracta d'organitzar activitats esportives dirigides a la població escolar. Cal doncs adoptar una sèrie de mesures per assolir aquesta finalitat. Els autors expliquen que aquesta transmissió de valors sempre ha estat present a les aules però a un nivell no formal, o no explícit, per tant, deficientment tractat, no sotmès a l'avaluació i que ara ha de formar part d'una programació adequada. Aleshores s'ha de voler transmetre aquests valors, fer-los visibles a les programacions i educar amb intencionalitat, ja que no s'educa en valors pel simple fet de generar pràctica esportiva.

2.2.1 Plantejament de l'activitat física perquè esdevingui educativa: un punt de vista des de la realitat i l'experiència.

Seguidament es volen exposar diferents estudis de casos reals en que es treballen els valors dins l'àmbit de l'activitat física i l'esport, com el cas de Bredemeier (1986) que

s'acaba d'explicar. És interessant tenir coneixement d'aquests projectes perquè a la part de l'anàlisi de resultats del treball se n'exposaran de nous.

Prat et al. (2002) exposen dos projectes vinculats al treball de valors a través de l'activitat física: al primer del qual, proposen unes activitats destinades a diferents àrees educatives, a vuit centres de primària de la província de Barcelona; que totes ofereixen una àmplia varietat de propostes, tècniques i recursos. Totes aquestes propostes s'organitzen a partir de cinc grans blocs temàtics: ambientació, competitivitat i agressivitat, esport, política i mitjans de comunicació, Fair – play i finalment, diversitat en l'esport. En l'últim bloc és on s'inclou tots els aspectes vinculats a la integració i acceptació de les diferents cultures, de gènere o capacitat física.

El segon projecte està vinculat amb un grup d'immigrants de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB, en que un grup reduït d'alumnes va decidir organitzar una jornada d'activitats físico-esportives d'intercanvi cultural per facilitar-ne la integració. “La valoració de l'activitat va resultar molt positiva per part dels dos grups i el grup organitzador va prendre consciència de la utilitat dels programes vinculats a l'activitat física i esportiva per millorar la integració dels immigrants a l'escola” (Prat et al., 2002:7).

D'altra banda Escartí et al. (2011) expliquen un programa d'especial importància ja que s'ha demostrat la seva utilitat per afavorir el desenvolupament positiu dels joves. Aquest model s'anomena “TPSR, Modelo de Responsabilidad Personal i Social” (Escartí, Pascual i Gutiérrez, 2005; Hellison, 2003; Hellison i Martinek, 2006; Lee i Martinek, 2009 citats a Escartí et al., 2011:120). El model utilitza l'esport i l'activitat física com a metàfora per ensenyar responsabilitat. Segons Escartí et al. (2005) els participants aprenen a desenvolupar la seva responsabilitat personal i social de manera gradual, a partir de metes concretes i senzilles. “Els adolescents de risc, quan comencen el programa es troben en el nivell zero, que es caracteritza per conductes irresponsables, falta d'autocontrol, falta de respecte als companys i al professor, falta d'objectius a curt i llarg termini i desinterès pel seu futur” (Escartí et al., 2005:31).

Aleshores l'alumnat va aprenent per nivells, diferents comportaments i actituds que els ajudaran a convertir-se en persones responsables. El programa descriu cinc nivells

(Escartí et al., 2005:31): el primer nivell és el *respecte pels drets i sentiments dels altres*. Aquest nivell es basa en acceptar a tothom per participar en els jocs, escoltar al professor i als companys, parlar un després de l'altre sense interrupcions i no burlar-se de ningú. El segon nivell és *l'esforç i la participació*, en que els estudiants han d'aprendre a participar en les activitats de classe encara que no se'n tinguin moltes ganes, respectar els torns, respectar les regles i no saber abandonar l'activitat sense acabar-la completament.

Seguint amb el tercer nivell, és *l'autonomia i l'autogestió*, en aquest nivell s'involucra l'alumnat a tenir responsabilitats i saber gestionar el seu temps, planificar el seu aprenentatge, posar-se objectius a curt i llarg termini, avaluar els resultats i planificar el futur. El quart nivell és *ajuda i preocupació pels altres*, en que han d'aprendre a fer projectes de serveis, cuidar el material i les necessitats dels seus companys. El cinquè i últim nivell és el *transferir els aspectes apresos a d'altres contextos fora del programa*, en que l'alumnat haurà d'aplicar en d'altres contextos com a casa o en d'altres classes de l'escola, al pati, etc. el que ha après al programa. Com també, un estudi fet per Gibbons, Ebbeck i Weiss (1995 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:102), conclouen que una comprensió del desenvolupament moral en el camp de l'educació física pot ser utilitzada de forma afectiva, tant a les classes com a fora d'aquestes.

2.3 L'educació en valors a les classes d'educació física de l'ESO

En aquesta part del treball es vol analitzar més concretament els elements que intervenen dins les classes d'educació física als instituts. Es pretén analitzar alguns aspectes importants com el currículum, la transversalitat entre assignatures, punts de vista de l'alumnat i el professorat, els valors més susceptibles de desenvolupar en les classes d'educació física i finalment es tractarà el tema de l'avaluació dels valors adquirits.

2.3.1 Els valors en l'Educació Secundària Obligatòria

Per contextualitzar els centres educatius es fa referència a Martín i Puig (2007) que expliquen que en els darrers anys hi ha hagut canvis en l'escolarització que s'han produït en un context de desaparició de les seguretats. Aquests canvis venen marcats principalment per la generalització de l'escolarització obligatòria fins als 16 anys i

L'arribada massiva de persones immigrants que òbviament gaudeixen dels mateixos drets educatius, però que arriben amb una escolarització prèvia molt desigual i amb nivells molt variats de coneixements, tenint en compte els aspectes lingüístics, religiosos i culturals que els caracteritzen. Davant aquests processos hi ha un debat notable sobre els valors que ha de defensar l'escola, quins han de ser aquests valors i com s'han de transmetre.

Davant aquest fet, l'autor i l'autora parlen de la necessitat del que ells anomenen el "triple repte pedagògic" (p.12). Aquest es fonamenta en tres canvis concrets: primer cal passar d'una pedagogia de la selecció a una pedagogia de la inclusió. Actualment s'està aprenent a treballar amb tots i totes per a buscar l'èxit personal de cada un. Per això cal "una pedagogia per a tots, però que no els doni el mateix a tots, sinó el que convé a cada un/a" (Martín i Puig, 2007:13). El segon repte suposa passar d'una pedagogia monocultural a una pedagogia intercultural perquè diferents fenòmens han provocat un increment del contacte entre cultures i per tant s'ha de buscar una pedagogia que s'obri a la consideració de totes les varietats culturals amb l'objectiu "d'aprendre a viure amb persones que vénen d'altres tradicions i cal aconseguir que els continguts escolars siguin sensibles a la diversitat cultural" (p.13). El tercer repte té a veure amb l'esforç per construir una ciutadania activa on prevalgui "la construcció conjunta de formes de vida i maneres de ser que condueixin a una vida feliç i a una convivència justa" (p.14).

Per tant s'ha de parlar d'un model escolar basat en l'educació, no únicament en la transmissió de coneixement; en que s'ha de donar allò que en cada moment necessita cadascú. "Es tracte doncs de fer una pedagogia a mida" (p.15) en que s'aspira a aconseguir que tothom arribi tant enllà com li sigui possible buscant un equilibri entre el *saber* i el *ser*. En la construcció de la personalitat moral, la classificació dels valors propis és un aspecte especialment rellevant. "La intensió última de l'educació en valors és ajudar els nois i noies a aprendre a viure. [...]. Els valors donen sentit a la manera de fer i de viure de cada individu, i l'orienten quan s'ha d'enfrontar a situacions complexes" (Martín i Puig, 2007:16-25).

Però si parlem de l'educació en valors cal també analitzar el currículum d'Educació Secundària Obligatòria (2009) que és o ha de ser la guia i la normativa en que es regeix tot el professorat. Doncs seguint amb la idea de que l'objectiu últim de l'educació és

ajudar a que l'alumnat aprengui a viure, per començar es parlarà d'aquelles competències específiques centrades a conviure i habitar al món. Aquest apartat del currículum és el que fa més referència a l'adquisició de valors tant personals com col·lectius o socials per part de l'alumnat:

Si volem una més gran cohesió social i una actitud responsable i participativa de les noies i els nois envers la comunitat escolar i l'àmbit local cal, entre d'altres, la conscienciació de la pertinença social i comunitària, el coneixement dels valors en què es fonamenta la societat democràtica i el dels drets humans, el respecte per la diversitat, el desenvolupament d'habilitats socials, el funcionament participatiu de la institució escolar, el treball en equip, l'ús del diàleg en la resolució de conflictes, el plantejament crític dels hàbits de consum dels estils de vida i el desenvolupament de projectes en comú. (Currículum ESO, 2009: 29).

També el Currículum d'ESO (2009) que fa referència al Projecte Educatiu de Centre (PEC), marca que aquest ha de recollir els valors, objectius i prioritats d'actuació del centre i fer palès el respecte al principi de no-discriminació i d'inclusió educativa com a valors fonamentals, entre d'altres. Així doncs, cada centre ha d'incloure en el seu PEC quina és la filosofia que el caracteritza i per tant s'ha de fer referència a certs valors que allora el professorat haurà de respectar i potenciar entre l'alumnat.

Pel que fa als objectius generals de l'ESO també es fa referència als valors quan es parla d'entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica. "Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural" (Currículum d'ESO, 2009:256). Per tant aquests són valors que haurà d'assolir l'alumnat en finalitzar l'etapa d'escolarització obligatòria.

Així mateix també es fa referència a l'educació en valors a l'apartat de les competències personals a assolir per l'alumnat que explica que aquestes competències estan vinculades al desenvolupament i a l'afirmació de la identitat personal i es tradueix en l'afirmació dels seus propis valors i autonomia, entre d'altres aspectes. Això corrobora el que Martín i Puig (2007) explicaven del model escolar que forma persones amb les seves particularitats i respectant el *ser* de cada una.

L'estructuració de la identitat és un procés que comença prenent consciència del lloc que ocupa en el seu àmbit familiar i integrant els valors del seu entorn més proper. En arribar a l'escola, cal que els nois i les noies, tot reconeixent les seves eleccions, les seves opinions i els seus valors, acceptin la diferència i s'obrin a la diversitat. Cal treballar l'autoconeixement, la construcció i l'acceptació de la pròpia identitat, la regulació de les emocions, l'autoexigència, el pensament crític i el desenvolupament d'hàbits responsables. (Currículum d'ESO, 2009:28).

Concretament en l'àrea d'educació física el currículum marca que “les activitats de la matèria han de potenciar les actituds i valors propis d'una societat solidària, sense discriminació, respectuosa amb les persones i l'entorn” (p.130). El desenvolupament personal esdevé una competència central de la matèria d'educació física, que s'assoleix assumint actituds i valors adequats a la gestió del cos i la conducta motriu, entre d'altres.

Hi ha quatre competències bàsiques més susceptibles de treballar en aquesta matèria. Doncs d'una manera o altre, aquestes quatre competències fan referència a l'educació en valors. La primera competència més susceptible de treballar és la competència artística i cultural, el currículum doncs diu que “possibilita accedir a formes d'explicar, de raonar, de valorar i d'actuar sovint diferents de les del sentit comú” (Currículum ESO, 2009:82). L'apropiació d'aquestes formes crea la necessitat de desenvolupar valors de comprensió i acceptació d'altres formes expressives diferents a les habituals.

També es pot treballar des de l'educació física, la competència d'autonomia i iniciativa personal que és “l'adquisició de la consciència i l'aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la perseverança, el coneixement de si mateix i l'autoestima, entre d'altres” (p.8 i 28). Aquesta matèria també desenvolupa la competència social i ciutadana. Competència que més treballa l'àmbit de la moral i la ètica, “centrada en les relacions interpersonals per mitjà de l'adquisició de valors com el respecte, l'acceptació o la cooperació, que seran transferits a l'activitat quotidiana de jocs, esports, activitats en la natura, etc.” (p.131).

La dimensió ètica de la competència social i ciutadana suposa ser conscient dels valors de l'entorn, avaluar-los i reconstruir-los afectivament i racionalment per crear progressivament un sistema de valors propi i comportar-se en coherència amb aquests en prendre una decisió o un conflicte. Això suposa entendre que no tota posició personal és ètica, si no està basada en el respecte als principis o valors universals com els que conté la Declaració dels Drets Humans. (Currículum ESO, 2009:31).

Finalment, dins d'aquesta àrea es pot treballar la competència del coneixement i interacció amb el món físic. Aquesta competència implica, entre d'altres coses, “la utilització de valors i criteris ètics associats a la ciència i al desenvolupament tecnològic” (p.31). Per tant trobem que les quatre competències bàsiques que més es poden treballar en l'àrea d'educació física, totes parlen de l'educació en valors i en ressalta la importància en les dues competències últimes citades.

En quant a l'estructura dels continguts dins l'àrea reflecteixen cada un dels eixos que donen sentit a l'educació física en l'ESO: “el desenvolupament de les capacitats cognitives, físiques, emocionals i relacionals vinculades a la motricitat, l'adquisició de formes socials i culturals de la motricitat, l'educació en valors i l'educació per a la salut” (p.131). Tot hi que s'anomena l'educació en valors a l'estructura dels continguts, trobem que quan analitzem els continguts d'educació física específics de cada curs no se'n fa especial rellevància i manca d'importància aquest tema.

Després però, a l'hora de preparar les activitats d'ensenyament - aprenentatge i d'avaluació, segons el currículum, s'ha de reflexionar sobre si aquestes fan que l'alumnat treballi, entre d'altres, “en situacions on posi en pràctica els valors i les normes de convivència” (p.252). Així cal reflexionar sobre els valors que posa en pràctica l'alumnat però en els continguts específics no concreta que s'hagin d'ensenyar aquests valors, no diu quins ni com es poden desenvolupar. Com també explicava Martín i Puig (2007) anteriorment, a l'apartat del treball *Plantejament del problema i justificació de la recerca*.

Amb aquest anàlisi del Currículum (2009) queda palesa la necessitat i la importància d'educar en valors i més concretament en l'àrea d'educació física. Així si el professorat està subjecte al Currículum cal que introdueixi aquesta educació en valors en el transcurs de les seves classes. D'altra banda però, trobem que el currículum presenta controvèrsia en aquest aspecte ja que a nivell general es parla de l'educació en valors, però a l'hora de concretar continguts a treballar no se'n fa suficient referència. D'aquesta manera, el professorat que només es centre en transmetre continguts a l'alumnat i seguint el currículum establert, no té perquè educar en valors ja que en aquests no es concreten massa. Així doncs cal tenir una visió més global del currículum i no només centrar-se en els continguts establerts si és que es vol transmetre valors.

Canviant de perspectiva i seguint dins del que és l'ESO, ara es vol destacar un aspecte clau en parlar de l'educació en valors. Martínez (2008) explica que la transversalitat és un marc idoni per treballar-los i desenvolupar-los. Els denominats temes transversals o eixos transversals són continguts d'ensenyament aprenentatge que no fan referència a cap àrea en concret, sinó que afecten a totes elles i per això s'han de tractar de manera global mitjançant projectes compartits per part del professorat i al llarg de l'escolarització. Lucini (1994 citat a Martínez, 2008:18) defineix els temes transversals com “problemes i realitats que estan vius en l'àmbit social, que l'alumnat experimenta a la seva vida quotidiana i que demanden un tractament i una resposta educativa, d'altra banda són temes que inclouen una gran base ètica i personal”.

Així, segons el Currículum d'ESO (2009), per tal que hi hagi continuïtat entre els valors que es treballen en les diferents matèries i la tutoria, així com en la resta d'activitats que es desenvolupen en el marc del Centre, s'hauran de treballar de manera transversal. També, pel que fa a l'organització dels ensenyaments, el currículum d'ESO (2009:259) marca que “en totes les matèries es treballarà l'educació en valors”, entre d'altres.

Martínez (2008) destaca la gran importància que té la vivència de les actituds en la dinàmica habitual dels centres, i en conseqüència, aquestes han d'estar d'acord amb l'organització pràctica del mateix. “La complexitat social que hi ha dins del món de l'esport i l'activitat física s'aproxima de ple al contingut de l'assignatura d'educació física al que és en essència un tema transversal” (Martínez, 2008:24). L'autora es pregunta si l'educació física no es tracte d'un tema comú que s'hauria d'abordar a totes les matèries educatives. És per aquest motiu que sembla interessant i oportú coordinar les propostes didàctiques amb d'altres assignatures.

També, Martínez (2008) explica que els aspectes més importants a treballar de manera transversal en les classes d'educació física són: educació per la salut, educació per la igualtat incloent aquí la igualtat de gènere, la multiculturalitat i l'atenció a les persones amb necessitats educatives especials. Seguidament l'educació per la pau, l'educació pel consumidor, l'educació vial i finalment l'educació en les tecnologies de la informació. Així l'educació física i l'esport constitueixen un instrument realment privilegiat pel desenvolupament d'actituds i valors individuals i socials i en conseqüència la seva implicació amb propostes transversals.

Prat i Soler (2003) expliquen la importància i la forta influència de la societat, les famílies i els mitjans de comunicació en el desenvolupament i promoció d'actituds i valors personals i socials. “El treball de valors a les escoles i instituts ha d'anar acompanyat i complementat per la intervenció d'altres agents socials com la família, les institucions o els mitjans de comunicació” (p.89). Segons Gutiérrez Sanmartín (1998) aquesta manifestació de valors en l'activitat física i l'esport es pot observar i analitzar des del punt de vista del professorat, dels pares o mares, dels àrbitres, dels mitjans de comunicació, etc. i totes aquestes manifestacions són influents per l'esportista i per l'alumnat. “Són les condicions socials en les que els joves es crien i s'eduquen les que configuren prioritàriament el seu sistema de valors” (Inglehart, 1991 citat a Pérez et al., 1999:56).

Per tant i com explica Pérez et al. (1999), diuen que el problema no radica en la relació valors – educació, tema indiscutible i abordat ja en el treball, sinó en quins valors s'educa, quin ordre jeràrquic o preferència s'atorga uns per sobre dels altres; tenint en compte la pluralitat de valors, les seves diferents concepcions, la permanent evolució del subjecte, de la societat i de l'escola, entre d'altres. També Grasa (1991 citat a Collado, 2005) diu que les jerarquies de valors o escales que s'estableixen a partir de determinats judicis o preferències, són dinàmiques, variables i flexibles. El que sí s'ha de confirmar és que totes les competències desitjades o desitjables, referides al camp de l'educació, fan referència a valors o valoracions, ja que del contrari, serien competències, però no educatives.

Ara però el problema recau en com s'eduquen aquests valors i quins són els preferibles per transmetre. De quina manera es porta a terme aquesta educació moral a nivell personal i social dels individus dins l'àmbit de l'educació física. Doncs amb l'estudi de Espada i Calero (2011) es proposa un enfocament pedagògic basat en el compliment del decàleg del joc net, que diu així:

Els jugadors són els teus companys i amics. Aplaudeix al bon joc i a l'esforç. Comparteix el triomf amb els altres. És important guanyar, però ho és més saber perdre. Respectar als rivals. Compleix les regles del joc. En l'esport i a la vida respecte per a ser respectat. Participa i juga amb joves dels cinc continents. Competeix sense provocar lesions i ajuda quan es produeixin. Les decisions del teu professor o entrenador es prenen en benefici de tots. Només una alimentació sana i equilibrada multiplica el teu rendiment esportiu. (Espada i Calero, 2011:53).

2.3.2 Valors susceptibles de treballar en l'àrea d'educació física

Seguidament s'explicarà els valors que són més susceptibles de treballar i desenvolupar des de l'àrea d'educació física, segons Puig (1993) i Gutiérrez (1995 citats a Carranza i Mora, 2003:29). A l'**annex 1** del treball es pot observar el quadre resum del que seguidament s'explicarà. Aquests valors estan diferenciats en dos grans àmbits, un més social i l'altre més personal. Pel que fa a l'àmbit social els autors expliquen que es poden desenvolupar valors com la cooperació, el respecte pels altres, l'amistat, l'empatia, la responsabilitat social, la convivència, la lluita per la igualtat i el companyerisme. Aquests valors desenvolupen les relacions socials, la cohesió de grup, la participació de tothom, el treball en equip i l'expressió de sentiments.

Pel que fa a l'àmbit personal trobem que es poden desenvolupar valors com el repte personal, l'autoconeixement, l'esportivitat, l'honestedat, l'autorealització, esperit de sacrifici i esforç, capacitat crítica i autocrítica, reconeixement i respecte per una imatge social, responsabilitat personal en l'àmbit de la salut, entre d'altres. Amb aquests valors es desenvolupen alhora aspectes d'habilitat, de creativitat, diversió, manteniment i millora de la salut, capacitat crítica i autocrítica, autonomia, responsabilitat i voluntat de valor. També, segons Escartí et al. (2005) es proposen uns valors susceptibles de treballar mitjançant la pràctica esportiva: valors utilitaris com són l'esforç, la dedicació i l'entrega; valors relacionats amb la salut com és cuidar el propi cos, consolidació d'hàbits alimentaris i higiènics; també valors morals com són la cooperació i el respecte a les normes.

D'altra banda, Prat i Soler (2003:89) basat en Bolívar (1992 i 1995) exposen una proposta d'agrupació dels continguts actitudinals per a facilitar-ne la tasca educativa. Aquesta agrupació és la següent: en relació a si mateix, com pot ser l'esforç i la superació; en relació als altres, com és per exemple l'acceptació i el respecte a la diversitat física, d'opinió i d'acció; en relació amb les normes socials i cíviques, com el respecte per l'entorn o les normes de joc i finalment en relació amb la matèria, com és el plaer per l'activitat física o l'interès per participar en diverses activitats motrius.

Com expliquen Prat i Soler (2003) també es poden treballar els valors de diferents formes: la primera que es proposa és els *diàlegs classificadors*, en que es plantegen una

sèrie de preguntes que obliguen a respondre i reflexionar sobre les respostes, de manera que es va desenvolupant un diàleg entre els grup classe. Una altre forma de treballar els valors és a través de la *fulla de valors*. Aquest és un model que també es pot treballar de manera individual i consisteix a plantejar a l'alumnat una situació problemàtica o conflictiva i que ells reflexionin i anotin com la resoldrien.

Després tenim la metodologia de treball de les *frases incompletes*. Es tracte d'una tècnica de caràcter individual que consisteix en presentar una llista de frases incompletes sobre un determinat tema. Seguidament l'alumnat les haurà de respondre i l'ajudarà a reflexionar sobre les seves pròpies creences, opinions o preferències. Després, per a treballar els valors s'haurà de posar en comú el que s'ha escrit amb l'objectiu de que es reflexioni sobre les respostes individuals de cada alumnat. Finalment es proposa *l'escala de valors* en que es planteja a l'alumnat l'elecció d'una alternativa entre dos o més propostes que ha fet el professorat. Després aquesta elecció s'haurà de justificar davant de la classe.

Des del punt de vista de l'alumnat

Tanmateix, des del punt de vista de l'alumnat podem analitzar les seves característiques en funció de la seva percepció a l'àrea d'educació física. Sánchez-Oliva et al. (2012) han fet un estudi molt recent per comprovar les diferències existents en la percepció de l'alumnat sobre el desenvolupament de valors en les classes d'educació física. La mostra ha estat d'un total de 218 alumnes d'educació física tant de gènere masculí (99 alumnes) com femení (117 alumnes) amb edats compreses entre els 12 i els 19 anys.

Els resultats i la discussió de l'estudi van ser que més del 60% dels participants consideren l'assignatura d'educació física com a important o molt important, mentre que el resta d'alumnat la percep com a gens important o normal. Els autors van concloure que l'alumnat que concedeix major importància a aquesta assignatura desenvolupen un major nombre de conductes de respecte a les instal·lacions i als altres companys, una major cooperació per aconseguir els objectius en les tasques proposades i una percepció de competència basada en la valoració de l'esforç personal en lloc de la comparació amb d'altres.

Seguint amb aquesta perspectiva, Pérez et al. (1999) van realitzar també un altre estudi, aquest però és més antic, per determinar els valors adquirits, entre d'altres, dels escolars espanyols en el seguiment de 8 a 14 anys. Aquesta mostra va quedar configurada per 1600 subjectes que garantia un nivell de confiança del 95.5%. Amb l'estudi es van ocupar de diferents valors a ensenyar i aprendre en l'ensenyament obligatori sota la llei de la LOGSE.

Els més valorats pels escolars van ser els valors ecològics, després venien els valors directament relacionats del que s'espera dels escolars, el que diríem el *model* (respectuosos, estudiosos, bon comportament, ganes d'aprendre, obedient...) i seguidament els valors intel·lectuals (reflexió, lectura per tenir criteri...). A continuació es van valorar els pro socials clàssics d'igualtat (respecte, convivència, justícia, solidaritat, tolerància...) tot hi que "es mostren més solidaris i tolerants amb persones d'altres països que no pas amb el company del costat o quan es tracte de convidar a fer qualsevol cosa a nens diferents" (Pérez et al., 1999:58). Aquest rànquing de valors i competències bàsiques més considerats pels escolars espanyols de l'estudi de Pérez et al. (1999) es determinen i es poden observar a l'**annex 2** del treball.

Amb aquest mateix estudi, també es va determinar que l'edat i el gènere influeixen sobre l'adquisició de valors i conductes. En quant al gènere, un 15% dels nens els resulta difícil assumir el valor de la tolerància i la solidaritat en situacions immediates com són als jocs i a la classe. Les nenes són les que mostren major inquietud intel·lectual i les que presenten major competència emocional com també ho conclou l'estudi de Sánchez-Oliva et al. (2012) en el cas de la tolerància i el respecte als altres; ja que van obtenir majors puntuacions en aquesta variable.

En quant a l'edat dels estudiants, segons l'estudi de Pérez et al. (1999), hi ha una major incompetència emocional a mesura que augmenta tant l'edat com el nivell educatiu, especialment els escolars que cursen ESO. A mesura que augmenta el nivell educatiu disminueix la freqüència de la utilització del diàleg davant la utilització de la força. Només un 45.5% està molt d'acord en parlar abans de barallar-se per solucionar els problemes i el portar-se bé no és un aspecte altament valorat pels escolars més grans. Finalment en quant a l'acceptació al grup, a mesura que augmenta l'edat d'escolarització, adquireix major importància per l'alumnat pertànyer a un grup

d'amics. Això és una dada lògica ja que l'alumnat d'ESO pre i ja adolescent té la necessitat de pertànyer i integrar-se a un grup d'iguals. Això ofereix la possibilitat de conèixer-se a si mateix i als altres.

Aquestes dades ens mostren la importància de la necessitat de generar un entorn de competència emocional i no violenta a l'escola. Pérez et al. (1999) diuen que “els escolars són fruit del seu ambient, de la seva època i avui en dia – al 1999 – prima l'eficàcia, l'individualisme i la búsqueda de la possessió material com a forma de rellevància social” (p.72).

Des del punt de vista del professorat

Canviant ara de punt de vista, s'agafarà com a variable el professorat. És interessant saber que segons la investigació de Beregüí et al. (2007) demostren que la gran majoria del professorat d'educació física (estudi fet amb una mostra de 216 mestres i llicenciats en educació física) està totalment d'acord amb l'enunciat de que *intento transmitir valores positivos como la cooperación, el respeto, la tolerancia, etc.* A continuació es compararan tres estudis semblants per concloure quins valors són els més destacats pel professorat d'educació física.

Respecte als valors més destacats pel professorat i que segons la seva opinió consideren que s'ha de transmetre, segons l'estudi de Beregüí et al. (2007), són els que s'expliquen a continuació. Es pot veure el gràfic dels resultats de l'estudi a **l'annex 3** del treball. Aquests valors són la cooperació, el companyerisme, la disciplina, el respecte a les regles i la tolerància; respectant l'ordre d'importància en que s'han anomenat. Segueixen el compromís, respecte pels altres, diversió, joc net, responsabilitat, integritat i harmonia interna també com a importants.

Comparat amb l'estudi de Robles et al. (2009) es demostra que els principals valors que es poden transmetre a través de l'esport, segons la opinió del 60'6% del professorat de la província de Huelva, són el respecte a companys, adversaris, jutges i normes en primer lloc; seguit de la cooperació i el companyerisme. Els resultats finals de l'estudi, a través d'una taula resum, es troben a **l'annex 4** del treball.

També, un estudi desenvolupat per Torres (2002 citat a Espada i Calero, 2011:53) mostra els valors tant socials com individuals que els professors d'educació física i entrenadors esportius consideren que es poden treballar a través de les seves classes. Els 10 valors individuals millor valorats són: autoestima, autonomia, constància, diversió, esforç, respecte a un mateix, respecte a la igualtat, respecte a les regles i a les normes, responsabilitat individual i salut personal. Respecte als 10 valors socials millor valorats són: ajuda mútua i amistat, companyerisme, cooperació, lleialtat, respecte als companys i companyes, respecte a les regles, responsabilitat compartida, salut social, solidaritat amb els companys i tolerància.

Per tant, analitzant els estudis citats anteriorment, podem dir que els valors més importants des del punt de vista del professorat són: la cooperació, el companyerisme i el respecte, entre d'altres. Aquests si més no, són els que més es repeteixen i els que conclouen els tres estudis.

En quant a la prioritat dels conceptes, procediments i actituds, s'observa que un 44.1% prioritzen les actituds per sobre dels procediments i deixant en últim lloc els conceptes. Robles et al. (2009) expliquen que aquests resultats no coincideixen amb els de Zabalza et al. (2002) en que els professors/es prioritzen els procediments, sobre les actituds i finalment els conceptes. Així respecte els objectius i finalitats de l'esport dins de les classes d'educació física segons Robles et al. (2009), sobresurt com a primera intenció el fomentar valors i actituds positives.

Seguint amb el mateix tema, Robles et al. (2009) ens mostra la importància que el professorat d'aquesta àrea li dona a cada bloc de continguts. El bloc de continguts de jocs i esports i d'iniciació esportiva, juntament amb el de condició física, és el que té major importància pels docents, tant a primer com a segon cicle de l'ESO. D'aquí al plantejar-nos més atentament la transmissió de valors a través d'aquests continguts.

2.3.3 L'avaluació de l'aprenentatge de valors

Tinajas et al. (1995 citat a Prat i Soler, 2003:94) consideren que els continguts d'actituds, valors i normes de l'àrea d'educació física han estat infravalorats, sobretot en l'obsessió que hi ha hagut en relació amb el rendiment. "Aquest pot ser el motiu pel qual existeix una enorme falta de recursos per poder avaluar aquests continguts, i

afegeixen alguns problemes que comporta la seva avaluació” (p.94). Per exemple, la valoració de l'actitud positiva de determinats alumnes que segueixen amb interès les activitats durant les classes, però que quan arriben les proves d'avaluació, no obtenen el mínim que s'exigeix per aprovar; i al revés, aquells que per la seva actitud i el seu comportament no mereixen aprovar, però que arriben al rendiment establert.

Per tant es destaquen “les dificultats de mesurar les variables de responsabilitat per la manca d'instruments de mesura adequats” (Escartí et al. 2005 citat a Escartí et al., 2011:121). Davant d'aquesta necessitat, com expliquen els autors, una molt vàlida aportació ha estat la construcció del qüestionari de mesura de responsabilitat personal i social, el *Personal and Social Responsibility Questionnaire* (PSRQ) de Li, Wright, Rukavina i Pickering (2008, citat a Escartí et al., 2011:121). Aquest instrument mesura la percepció de responsabilitat personal i social dels participants quant es troben en contextos d'educació física. Amb l'estudi d'Hernández et al. (2010) s'exposa el desenvolupament i optimització d'un instrument que pretén recollir informació objectiva sobre les conductes pro socials que apareixen durant el transcurs de les sessions d'educació física a secundària. Una mostra d'aquest instrument es pot observar a l'**annex 5** del treball.

També Torregrosa i Lee (2000) expliquen la realització d'un qüestionari per avaluar els valors, anomenat Sports Values Questionnaire (SVQ). En el seu estudi citen anteriors qüestionaris que els han permès confeccionar el SVQ. Aquests qüestionaris són el Rokeach Value Survey (RVS) fet el 1967, en que es demanava que s'ordenessin per ordre de prioritat 36 valors. El Schwartz Value Survey (SVS) basat en el Rokeach, que consisteix en una llista de 56 valors sobre els quals s'ha de dir la importància en una escala de 9 punts. Més recentment s'han fet el Pairwise Comparison Value Survey i el Personal Striving Value Survey semblants al anteriorment citat (SVS).

El Sports Values Questionnaire (SVQ) està fet a partir del RVS entre d'altres. S'ha agafat el millor de cada qüestionari per a confeccionar-ne un de nou amb la màxima eficiència possible per mesurar els valors en l'esport. Com a resultat final s'ha obtingut un instrument que recull les puntuacions en referència a 18 valors. Així consta de 18 ítems avaluats mitjançant una escala de cinc punts (des de l'u, oposat a les meves creences,

fins al 5, extremadament important per a mi). Després es va fer una adaptació del SVQ al català i a l'espanyol. Aquesta adaptació es troba a **l'annex 6** del treball.

Així es pot concloure que s'observa la necessitat de potenciar l'educació en valors i més encara en l'alumnat de secundària. Que l'àmbit de l'activitat física i l'esport, i més concretament d'educació física, esdevé un context idoni per a desenvolupar-los. La problemàtica però sorgeix en quins són els valors que s'han de transmetre i com s'han de transmetre als instituts. Tot hi que s'arriba a la conclusió que la cooperació, el respecte i el companyerisme semblen ser els que més han de prevaldre. Finalment, a l'hora d'avaluar aquests valors adquirits també resulta complicat però han sorgit diferents qüestionaris que hi podrien donar resposta i solucions.

3 Part aplicada

Pel que fa a la part aplicada de la recerca, s'ha diferenciat en dos apartats diferents. El primer fa referència a la metodologia de la recerca utilitzada. El segon apartat són els resultats obtinguts d'aquesta recerca, que s'analitzen i es complementen amb el marc teòric del treball.

3.1 Metodologia de la recerca

Per portar a terme aquesta investigació s'utilitza el mètode hipotètic-deductiu, que s'ha de considerar com el mètode científic per excel·lència, segons explica Quintanal et al. (2012). Aquest surt de la necessitat de considerar tant la inducció com la deducció com a fonts de coneixement. L'investigador planteja unes prediccions concretes o hipòtesis explicada a la introducció del treball. A partir d'una determinada teoria o conjunts de lleis generals, el que anomenem marc teòric o fonamentació teòrica. I posteriorment i mitjançant l'observació de fets i realitats concretes i particulars, aquestes hipòtesis hauran de ser corroborades, modificades o contrastades, anomenat anàlisi de resultats fets a través de la part aplicada de la investigació.

En quant a la metodologia d'investigació existeix tant la investigació qualitativa, com la quantitativa, segona ens explica Blaxter et al. (2008) i Quintanal et al. (2012). Pel que fa a la investigació qualitativa, que és la que s'utilitza en aquest estudi, s'ocupa de recopilar i analitzar informació de totes les formes possibles, principalment no numèriques. "És aquella orientada a l'estudi interpretatiu dels significats de les accions humanes i de la vida social des d'un punt de vista molt més reflexiu i holístic de la realitat del nostre interès" (Quintanal et al., 2012:25). A més a més, "tendeix a centrar-se en l'exploració, tant detallada com sigui possible [...] i el seu objectiu és aconseguir *profunditat* en comptes d'*amplitud*" (Blaxter et al., 2008:78).

Una investigació qualitativa és útil davant de la necessitat d'examinar els contextos complexos i dinàmics de l'educació en les seves múltiples formes, entorns i variacions [...] L'existència de diversos tipus de coneixement, produïts per múltiples epistemologies i metodologies, no només és vàlida sinó certament necessària si la política, la legislació i la pràctica han de ser receptives a les necessitats socials. [...] Dins d'aquest espai polititzat es mouen els investigadors qualitatius (Lincoln, Lather i Canella, 2004 citats a Denzin i Lincoln, 2012:27 i 28).

Els dos mètodes es diferencien principalment en l'ús de qüestionaris com a tècnica d'investigació quantitativa i les entrevistes i observacions com a tècniques qualitatives. A la pràctica però també pot passar que les entrevistes es poden analitzar de manera quantitativa i les enquestes poden permetre les respostes obertes i portar l'estudi en profunditat de casos individuals. Cal dir també que hi ha investigadors que són partidaris de combinar les dues estratègies d'investigació.

Seguint la guia de Kerlinger (1975 citat a Quintanal et al., 2012:106) l'entrevista és adequada en les característiques d'aquest estudi i els motius pels quals s'ha escollir és perquè és la primera vegada que s'explora aquest camp de coneixement des d'un punt de vista qualitatiu (tots els estudis del tema revisats són fets a través d'enquestes o a través d'investigacions - accions de professorat). També per poder comparar i contrastar informació a través d'altres vies, així com aprofundir més en certs aspectes poc analitzats en les enquestes. També es troba la necessitat d'explicar el per què de l'educació en valors, quins aspectes es valoren i quins processos reflexius es fan d'aquest tema per determinades persones en concret.

Ara cal concretar quin és el procés per a l'elaboració d'una entrevista oberta, que és la que s'utilitzarà en aquest cas. Riba (2007) ens parla doncs d'un guió o guia més que d'un protocol ja que aquest és més característic de les entrevistes estructurades i tancades. Així la guia o les fases que s'ha utilitzat, seguint les orientacions de Riba (2007), per l'elaboració d'aquesta entrevista oberta és la següent:

Fase preliminar: en aquesta fase cal delimitar i definir l'objecte d'estudi, en aquest cas l'anàlisi de l'educació en valors a través del professorat d'educació física. Seguidament cal justificar la utilització de l'entrevista com a instrument de recollida d'informació. S'escull aquest instrument perquè el que es busca és aprofundir de manera qualitativa sobre l'objecte d'estudi, tenint en compte que es tracte d'un aspecte subjectiu i personal, de cada individu. S'utilitzarà doncs un tipus d'entrevista oberta ja que no ens és útil elaborar un protocol rígid i fixat totalment per l'entrevistador, característic de les entrevistes estructurades o tancades. En aquest cas es té un protocol lax i que dóna oportunitat d'intervenció al subjecte. Per tant cal fer una llista de blocs semàntics o temes de continguts: en aquesta fase es busca establir una relació entre els blocs de continguts i els subblocs, constituint la columna vertebral de l'entrevista que guiarà

l'entrevistador durant la seva realització. Aquests blocs de continguts per a plantejar les preguntes obertes de l'entrevista, s'han extret del contingut destacat en el marc teòric, confeccionat *a priori*. Aquest model d'entrevista es pot observar a **l'annex 7** del treball.

Cal tenir en compte també, les decisions sobre el tipus de format de les preguntes. Les preguntes concretes, segons diu Riba (2007), sovint seran improvisades, a partir d'un esquelet temàtic ja confeccionat. En aquest esquelet temàtic és on es destacaran les preguntes dels blocs de continguts, extretes del marc teòric; per tant, sovint només es comptarà amb formulacions genèriques de continguts (que també s'ha denominat subblocs), més que en preguntes tancades pròpiament dites. El nombre de preguntes mai serà molt elevat i han de garantir un flux suficient d'informació per part de l'entrevistat. Sovint s'hauran de formular "preguntes sonda" (Riba, 2007:110), que serveixen per a completar informació. A les entrevistes no estructurades, les respostes són molt obertes i a vegades amb aparença narrativa. Aleshores el problema de l'entrevistador serà correspondre i relacionar els continguts que marquen els blocs temàtics amb els que subministren els subjectes entrevistats. A l'apartat de l'anàlisi dels resultats només quedaran destacades les parts més importants i rellevants de les entrevistes, útils per a fer l'estudi i analitzar els resultats.

D'altra banda, el rol que ha de seguir l'entrevistador, segons Riba (2007) és el següent: l'entrevistador haurà d'explicar les objectius de l'activitat per emprendre i anticipar els trets més importants. Cal que es gravi l'entrevista a fi de no perdre informació, considerada la longitud de les respostes. Les entrevistes es poden escoltar a **l'annex 8** del treball. També cal tenir en compte que el tracte sigui d'iguals, d'algú disposat a aprendre dels subjectes. Cal no fixar la durada de l'entrevista per anticipat però s'ha de tenir en compte que sovint l'entrevistat no té massa temps disponible. Cal finalment buscar una distància entre d'entrevistat i l'entrevistador mitjana, ni massa propera per evitar intimidar, ni massa llunyana, per evitar situacions fredes i distants. Aleshores obtindrem un clima correcte per poder desenvolupar l'entrevista.

Els subjectes entrevistats seran quatre professors d'educació física d'algun institut de Catalunya, amb més de 15 anys d'experiència laboral en aquest àmbit i actualment actius. Quants més anys de pràctica es té en l'àmbit, més experiència s'adquireix i més perfeccionada i conscient és la pràctica que se'n fa. Per tant més es pot parlar sobre el

tema per extreure'n informació rellevant. A més a més s'han escollir de manera expressa les persones entrevistades ja que permet donar diferents punts de vista en quant a l'educació en valors. També, a banda de les quatre entrevistes útils per a fer l'anàlisi de resultats, prèviament es va entrevistar a una experta d'educació en valors en l'àmbit teòric, l'Eulàlia (pseudònim), però que no entrava dins la mostra concretada. Aquesta entrevista pilot es troba a **l'annex 9 (Eulàlia)** del treball i s'ha utilitzat per a perfeccionar el model o esquema d'entrevista proposat, acabar d'elaborar el marc teòric perquè fos útil alhora d'elaborar els resultats. També es va suggerir una persona clau per a entrevistar dins l'àmbit de l'educació en valors, es va recomanar que es facilités els temes de les entrevistes a les persones entrevistades, que així s'ha fet. Finalment ha servit també per relacionar continguts i extreure conclusions importants del marc teòric, parlar de manera més profunda sobre el terme d'estudi i conèixer d'altres experiències. Per tant va ser només una entrevista pilot que no s'ha utilitzat per confeccionar l'anàlisi de resultats, però que va ser molt útil pel conjunt del treball.

La primera persona entrevistada va ser la Maria (pseudònim). Ella porta 20 anys d'experiència en educació física, tant a Osona com al Vallès Oriental. Al inici amb cursos de 7è i 8è i amb la reforma educativa va a passar a ser professora de 1r i 2n d'ESO. Actualment i des de fa un any, a causa d'una lesió a l'esquena, és professora de socials, ja que també en té l'especialitat. Ella reconeix que educa en valors a les seves classes, tant de socials com d'educació física ja que esdevé imprescindible quan es treballa en l'àmbit educatiu.

Seguidament es va entrevistar en Miquel (pseudònim). Professor d'educació física des de fa 35 anys, en dos instituts diferents del Vallès Oriental i sempre en cursos d'ESO. Actualment també és professor de Cicles Formatius d'Esports des de fa 6 anys. Ell reconeix que no té massa en compte l'educació en valors.

Més endavant es va poder tenir accés a entrevistar en Jordi (pseudònim). Ell porta 21 anys exercint de professor d'educació física, també en dos instituts diferents, però de Figueres. A més a més, actualment és professor de la Universitat de Girona de Dinàmica de Grups. Porta a terme el projecte El Circ, en que l'alumnat de 3r i 4t d'ESO (en funció de l'any, perquè es fa una vegada cada dos anys) mostra les seves habilitats davant de tot un públic al final del curs. L'objectiu principal del projecte és augmentar

l'autoestima de l'alumnat i treballar a través de la cooperació desenvolupant la cohesió grupal. Per tant, dos valors fonamentals a assolir a les seves classes d'educació física.

Finalment s'entrevista a l'Arnau (pseudònim). Professor d'educació física des de fa 20 anys a la ciutat de Vic. Ell destaca que l'alumnat adquireixi destreses motrius com a manera de gaudir i viure l'activitat física en el temps de lleure i per a la salut. També com a mitjà per a transmetre valors, tot hi que no els planifica ni els avalua, sinó que els treballa al dia a dia.

Aquest és un resum de la mostra utilitzada per a fer les quatre entrevistes, que serviran per a confeccionar l'anàlisi de resultats i extreure unes conclusions del treball. Si és d'interès, es poden escoltar el total de les entrevistes, a l'**annex 8** del treball.

3.2 Anàlisi de resultats

S'estructura l'anàlisi de resultats per parts o blocs al igual que s'ha observat que s'estructura la informació del marc teòric; a partir del qual també s'ha elaborat l'entrevista. Per tant aquest anàlisi de resultats està dividit en diferents parts dins del qual s'analitzen i es contrasten les reflexions i opinions dels i les entrevistades amb la fonamentació teòrica més rellevant, ampliant i enriquint així el contingut del treball i la informació teòrica cercada. Al final de cada bloc temàtic s'extreuen unes conclusions de la informació més rellevant de l'apartat, a mode de resum i aclariment.

3.2.1 La necessitat d'una educació en valors

Autors com Carranza (2008 citat a Espada i Calero, 2011), Hernández et al. (2010), Trepal (1995 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998), Gutiérrez Sanmartín (1998) i Collado (2005) exposen que davant la societat actual, que pateix una crisi múltiple, i davant l'esport competitiu i la influència dels mitjans de comunicació, el sistema educatiu, entre d'altres, ha de contribuir en l'adquisició de valors sòlids i d'emergència de nous valors. Així com també la promoció de l'educació integral tant a nivell individual com a nivell social. En Miquel també és del parer de que el comportament de l'alumnat ha minvat molt en els últims anys tot hi que no explica el perquè. La Maria i l'Arnau diuen que els valors són la clau perquè l'alumnat s'integri en la societat i aquesta és una tasca dels mestres i professors.

L'Arnau i en Miquel pensen que el gran problema és la falta de disciplina en els joves i adolescents. Una causa és perquè els alumnes venen per obligació a l'escola i l'altre és que la societat a canviat molt ràpidament, sobretot a nivell de relacions socials. S'observa també que abans les famílies estaven molt més al costat del professor, actualment la relació professors pares és molt complicada perquè poques vegades et donen suport i no hi mostren l'interès que haurien de tenir.

Al contrari, en Jordi comparteix la idea de Collado (2005) perquè no creu que hi hagi una crisi de valors, sinó que hi ha canvis en la societat i això inclou també un canvi en els valors socials. Si la societat canvia, els valors que prevalen en aquesta també i això és positiu; de fet si els valors no fossin canviant estariem parlant d'una societat totalitària. En Miquel també creu que és necessària l'educació en valors en les etapes de primària i d'ESO especialment, però pensa que se li dóna massa importància al tema perquè sembla que com que tothom en parla "està de moda". Explica que ara a les classes s'ha d'estar més per la disciplina i l'organització que per l'aprenentatge de continguts i això és un problema.

Es conclou doncs que hi ha una falta o canvis de valors personals i socials que venen marcats per diferents aspectes: l'esport competitiu preval per sobre del lúdic, la influència dels mitjans de comunicació, els comportaments i rols familiars poc adients i l'escolarització obligatòria, entre d'altres. En definitiva una gran falta de disciplina és el problema principal a les aules. Per tant és tasca del sistema educatiu i més concretament dels mestres i professors, entre d'altres, de contribuir en l'adquisició de valors així com d'emergència de nous valors amb la finalitat de que l'alumnat s'integri en la societat.

3.2.2 Conceptualització del terme valor i diferenciació de conceptes

Autors com Schwartz (1996 citat a Torregrosa i Lee, 2000), Lucini (1992 citat a Prat i Soler, 2003), Bolívar (1992 citat a Prat i Soler, 2003), Trepal (1995 citat a Robles et al., 2009), Herrera (2007 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012) i Puig (1993 citat a Carranza i Mora, 2003), fan èmfasi en els següents aspectes en quant a la definició del concepte valor: ells expliquen que els valors són creences que l'individu té de si mateix, dels altres i de la resta del món. Els valors regulen i orienten, a mode de guia, el comportament individual i la vida de la persona ja que s'aprecien, es desitgen i es

busquen. Entre d'altres característiques explicades al marc teòric, aquesta concepció del terme valor lliga amb la definició estreta de l'entrevista amb l'Arnau. Per a ell els valors serien uns paràmetres d'actuació o conductes que té una persona respecte a tot el que l'envolta. Aquestes conductes són les més idònies per qui les té i serveixen per estar bé amb el món en general.

Autors com Lee i Whitehead (2000 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012), Torregrosa i Lee (2000), Trepal (1995, citat a Robles et al., 2009), Prat i Soler, (2003), Collado (2005) i Carranza i Mora (2003) defensen la idea de que els valors ocupen la posició més alta en l'estructura cognitiva. També ho pensen la Maria i en Jordi que expliquen que per a ells els valors són més teòrics, conceptuals i generals; i a partir d'aquests sorgeixen les actituds i comportament que és com es manifesten aquests valors o com l'alumnat els ha adquirit, el que seria el procés d'aprenentatge segons en Jordi. Aquests dos professors/es d'educació física però no distingeixen entre actituds i comportaments.

D'altra banda en Miquel al igual que ho fa l'Arnau, no estableix gaires diferència entre els valors, les actituds i els comportaments i expliquen que s'organitzen per igual, sense jerarquies. En Miquel aclareix que l'actitud seria la manera d'estar davant d'una situació concreta i que els valors es poden aprendre i poden canviar en funció de les costums i l'experiència. L'Arnau explica que els conceptes són diferents però que tots estan íntimament lligats; les actituds són actuar en base als valors que un té i les creences són pensaments més filosòfics o metafísics. A més a més les creences no tenen perquè anar relacionades amb els valors que un té, sovint no hi ha coherència. Al contrari pensen Rokeach (1973 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:102), Bolívar (1995 citat a Prat i Soler, 2003:26) i Collado (2005) que exposen que els valors són també creences i es parla dels conceptes com si fossin sinònims. O un altre punt de partida és el que expliquen Lee i Whitehead (2000 citat a Sánchez-Oliva et al., 2012) que diuen que posteriorment als valors s'originen les creences. Els autors creuen que entre els valors i les actituds hi ha les creences.

En Jordi fa una reflexió important en aquest aspecte, al igual que Prat i Soler (2003). Ell fa èmfasi en que el que s'observa són les actituds i els comportaments i per tant són el que es pot avaluar ja que els valors no són observables i per tant no es poden sotmetre a

l'avaluació. Aleshores com expliquen les autores és més adequat referir-se a les actituds ja que és quelcom més concret i més tangible.

En definitiva, els valors regulen, orienten i són uns paràmetres d'actuació en el comportament de la persona respecte el seu entorn. Aquestes conductes són les més idònies i desitjables per qui les té. La gran majoria dels autors/es i dels entrevistats/es defensen la idea de que els valors són teòrics i ocupen la posició més alta en l'estructura cognitiva. A partir d'aquí sorgeixen els comportaments i les actituds que expressen de manera visuals, observable i per tant avaluable, els valors adquirits. Pel que fa a les creences hi ha diversitat d'opinions: alguns/es creuen que són el mateix que els valors i d'altres creuen que sorgeixen d'aquests, o bé que tenen una posició superior més filosòfica en aquesta jerarquia de conceptes. Aquesta diferenciació de termes però encara presenta controvèrsies i no hi ha una opinió unànime.

3.2.3 Valors, Activitat Física i Esport

Tant la Maria, com en Jordi i l'Arnau pensen que l'activitat física i l'esport és un context genial per educar en valors, sobretot perquè hi ha moviment, es poden donar situacions interpersonals que en d'altres contextos escolars no s'observarien, es poden potenciar canvis de responsabilitats i de rols en l'alumnat més fàcilment i finalment per la seva tasca educativa integral de la persona. Carranza i Mora (2003), Prat et al. (2002), Sánchez-Oliva et al. (2012), Juncà et al. (2005 citat a Martínez, 2008), Espada i Calero (2011), Ruiz et al. (2006), Arnold (1991 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998) i Escartí et al. (2005) que fan referència a estudis de Hellison (1978), Johnson i Johnson (1995) i Miller, Bredemeier i Shields (1997) també consideren que l'activitat física és idònia per una educació basada en la transmissió de valors. Aquests autors/es valoren altres aspectes de l'activitat física perquè esdevingui educativa, però sí que coincideixen en la gran presència de moviment i en les relacions interpersonals que es donen.

Per a la Maria i l'Arnau el valor més important a ensenyar és el respecte i aquest context et permet veure quines són les relacions que s'estableixen amb diferents persones, en un mateix i en els d'altres aspectes on es pugui mostrar el respecte o la falta d'aquest. A més a més a les classes es pot treballar de manera molt diversa i pots provocar que uns alumnes sobresurtin més que els altres fent que els menys afavorits siguin els que tenen

més protagonisme en moments concrets. Amb l'alumnat que en d'altres matèries no són tant bons, explica la Maria, en les seves classes els dóna importància i els demana ajuda perquè prenguin protagonisme. Això, els augmenta molta l'autoestima i és una manera de dir "tu vals" i de motivar-los.

En Jordi defensa la idea de que l'educació física esdevé educativa sempre hi quant es vulgui treballar de manera expressa algun valor educatiu. No per fer esports cooperatius es treballa la cooperació. No és un aspecte inherent en l'esport, sinó que s'han de canviar normes o fer jocs preesportius adaptats perquè aquesta tasca esdevingui cooperativa si l'objectiu és treballar la cooperació. Ell explica que a vegades es realitzen activitats especials quan es vol treballar un aspecte de valors molt concret. Es fan activitats i jocs que permeten desenvolupar aquests valors, com és en el cas del masculisme. Per tant l'esport no és bo ni dolent, sinó que va en funció de l'objectiu que es vulgui ensenyar. Aquesta filosofia també és defensada per autors com Carranza i Mora (2003), Gutiérrez Sanmartín (1998) i Escartí et al. (2005).

Tanmateix es poden treballar esports individuals amb un objectiu cooperatiu, explica en Jordi, perquè a la llarga s'utilitzaran aquestes habilitats individuals per treballar conjuntament amb un resultat comú, com passa amb el projecte del Circ que més endavant s'explicarà. Amb això es vol dir que cal practicar de tot però sempre ha de predominar la cooperació ja que és l'objectiu final de l'entrevistat. De fet la majoria dels esports de base competitiu no treballen els valors i a l'escola el que no podem és reproduir aquestes mateixes metodologies esportives, explica en Jordi.

Finalment, la Maria, com també ho defensen en el seu estudi Guivernau i Duda (2002 citada a Escartí et al., 2005:22); diu que s'ha de predicar amb l'exemple i que en funció dels valors que es vulguin transmetre s'han de mostrar que s'han assolit com a professora i exemplificar-los a les classes, ja que hi ha una gran capacitat d'influència. En Miquel en canvi, no opina gaire sobre el tema perquè creu que l'educació en valors no és cosa expressa ni de l'activitat física ni de l'esport i molt menys a les classes d'educació física, és per aquest motiu que ell pensa que no educa en valors.

En resum, l'activitat física i l'esport és un context excel·lent per educar en valors principalment per la gran presència de moviment i de relacions interpersonals que

provoca, entre molts d'altres aspectes. En aquest àmbit es pot treballar amb metodologies molt diverses i això permet establir molts canvis de rols quan es troba convenient i sempre amb l'objectiu d'augmentar l'autoestima i de motivar a l'alumnat. Cal tenir en compte però que l'educació física esdevé educativa sempre hi quant es faci de manera expressa, conscient i planificada; ja que no és un aspecte inherent en l'esport. També cal treballar de tot però encarant sempre la pràctica a un objectiu educatiu. Per a fer-ho però cal predicar amb l'experiència i actuar de manera coherent als valors que volem transmetre.

3.2.4 Plantejament de l'activitat física perquè esdevingui educativa: un punt de vista des de la realitat i l'experiència

Espada i Calero (2011) expliquen que sempre ha existit una transmissió de valors en l'àmbit educatiu però que ha estat deficientment tractat ja que mai s'ha planificat i conseqüentment no ha estat avaluat. La Maria al igual que l'Arnau i en Miquel, expliquen que no es té una planificació dels valors que es vol transmetre sinó que es fa cada dia, a cada classe, en cada moment. Només es té una planificació en quant a valors a les hores de tutories que es fan, explica la Maria, i s'estructura a partir de les línies marcades pel PEC (Projecte Educatiu de Centre). Així mateix en Miquel explica que el tema de treballar en valors va en funció del criteri del professor. Ell diu que personalment no s'organitza el contingut del temari ni la planificació en funció d'uns objectius actitudinals. Explica que això només s'avalua de manera global i molt subjectiva.

En Jordi desenvolupa un projecte impulsat per ell mateix. Treballat des de l'Àrea d'Educació Física durant el transcurs dels 4 anys de l'ESO. Aquest projecte gira entorn al Circ on cada dos anys s'escull un fil conductor o tema per relacionar-hi tots els espectacles i donar-los continuïtat. La seva forma organitzativa és la següent: durant les sessions d'educació física, a primer i segon d'ESO, es comencen a desenvolupar habilitats personals i molt generals que formen part dels continguts de l'àrea. Tothom ha d'aprendre a fer certes habilitats com són els malabars o l'acroesport. A mesura que van passant de curs l'alumnat es pot anar especialitzant en el que més li agrada. Sempre es busca treballar a través de la cooperació tant en espectacles individuals com col·lectius.

Al final quan l'alumnat té molt desenvolupada una habilitat concreta és quan la pot introduir dins l'espectacle.

Els objectius d'aquest projecte són principalment dos: desenvolupar la cohesió grupal i potenciar l'autoestima, sobretot en aquells alumnes/as que en d'altres matèries són molt fluixos. Al final fins hi tot en alumnes de fracàs escolar que estan acostumats a que tot ho fan malament, arriben a destacar o a poder fer un projecte igual de bé que els altres. Alumnes que potser no haurien assolit el graduat escolar l'acaben tenint perquè el Circ els suposa una motivació i un "flotador" per a ells. Recordar que com explica Belando et al. (2012) la motivació és imprescindible en l'àmbit esportiu. Aquest projecte va lligat amb la idea que té en Jordi d'ensenyar a través de valors. De fet els temes o unitats de programació treballades sempre es fan amb l'objectiu de desenvolupar uns valors concrets i que els serveixi per la vida, que els puguin aplicar també fora de l'àmbit escolar.

Ell diu que els alumnes que aprenen una tasca cooperativa, per exemple; tenen tres nivells de transferència, semblants als 5 nivells que proposa Escartí et al. (2005): el primer nivell és en el mateix joc o esport que es desenvolupa la tasca cooperativa, el segon és saber ser cooperatiu en d'altres jocs i esports i el tercer grau és en la vida diària, al igual que el cinquè nivell del programa d'Escartí et al. (2005), *transferir els aspectes apresos a d'altres contextos fora del programa* o en aquest cas, fora de l'àmbit escolar.

Aquest és doncs l'objectiu principal per en Jordi, que els valors que es treballin no es quedin només en l'àmbit de l'activitat física, dins l'escola i quan es té un professor a davant; sinó que formin part de la persona que els té i els pugui aplicar en qualsevol context de la seva vida diària. També un estudi fet per Gibbons, Ebbeck i Weiss (1995 citat a Gutiérrez Sanmartín, 1998:102) conclouen que una comprensió del desenvolupament moral en el camp de l'educació física pot ser utilitzada de forma afectiva, tant a les classes com a fora d'aquestes. Perquè "la intensió última de l'educació en valors és ajudar els nois i noies a aprendre a viure" (Martín i Puig, 2007:16).

Per la Maria el més important és treballar el respecte, tot hi que no estigui planificat en una programació. Per a fer-ho, un aspecte imprescindible és que l'alumnat s'ho ha de passar bé fent educació física i se l'ha de motivar. Al igual que l'Arnau que treballa molt a partir del joc perquè tenen aquest component lúdic i motivacional per l'alumnat. Quan s'estableix aquest clima de treball és més fàcil estar pendent de la transmissió de valors, explica la Maria. També diu que per educar en valors hi ha d'haver una tasca prèvia important: s'han de dir les coses molt clares per establir una normativa a les seves classes i en funció de l'alumnat ella va definint els límits perquè s'ha de tenir en compte de que tot l'alumnat no té les mateixes necessitats educatives. “Es tracte doncs de fer una pedagogia a mida” (Martín i Puig, 2007:15).

Al IES de la Maria, també es fan projectes com una gimcana solidària i el Sant Jordi impulsats des de l'Àrea d'Educació Física. El Sant Jordi esdevé una jornada esportiva organitzada per l'alumnat de batxillerat on el que es valora, els punts que ha d'aconseguir l'alumnat, s'assoleixen en funció de les normes de comportament i actitud que desenvolupen, no només pel guanyar o perdre el partit. Aquests actes són molt bons per fomentar la motivació i a més a més es dóna molta importància al treball dels valors. Aleshores esdevé important no qui queda el primer o últim i qui guanya o qui perd, sinó el saber jugar bé. Per tant el tema dels valors està sempre present en aquests projectes.

També en Miquel explica que a vegades i en funció del professorat, s'organitzen Olimpíades en els cursos de 1r i 2n d'ESO on l'únic important és participar, no es té en compte el resultat. Preval el respecte a les normes del joc i al contrari. En base aquestes normes es van treballant valors. Però això ho porta a terme el professor d'educació física del primer cicle de la ESO que actualment és un company. En Miquel explica que personalment no coneix cap projecte que s'hagi planificat, estructurat i desenvolupat amb l'objectiu d'educar en valors a l'alumnat.

L'Arnau explica que l'educació física és potser l'assignatura més completa de totes i que a vegades es parla amb diferents professors d'altres àrees per treballar els seus continguts també des de l'educació física, amb l'objectiu de que l'aprenentatge sigui més funcional, tot hi que són continguts, no valors. S'aprofita el temari d'algunes assignatures per treballar-los en el mateix moment en l'àmbit de l'educació física. A més a més també es fan activitats conjuntes i anuals amb totes les àrees com són els

Jocs Florals i el Sant Jordi, al igual que la Maria, on també hi ha una part educativa i de valors tot hi que no se'n fa èmfasi.

D'altra banda, podem analitzar l'educació en valors des de les problemàtiques que sorgeixen durant les classes. La Maria, per exemple diu que quan hi ha alguna falta de respecte depenent del cas i de l'alumnat que hi estigui implicat, s'ha de saber gestionar de diferents formes. A vegades es resol el problema o situació només amb la intervenció puntual de la professora, a vegades se l'aparta de l'activitat i se'l fa reflexionar sobre el que ha passat amb l'ajuda de la professora. Si el problema o situació s'allarga es parla personalment a fora de classe amb l'alumnat i s'arriba a un acord perquè això no es repeteixi. A les següents classes es recorda el pacte establert i sinó funciona se'l deixa uns dies sense poder fer les classes pràctiques. Se'l posa a fer una redacció del que ha passat i com es pot solucionar insistint i fomentant el procés de reflexió personal i interna de cada un.

En Miquel i l'Arnau utilitzen una mesura semblant a la de la Maria. En els casos que hi ha baralles o problemes més greus de faltes d'actituds es comenta què ha passat i se'ls fa reflexionar una mica, a través del diàleg, a tot el grup classe conjuntament, aturant així l'activitat. Depèn del cas convé que tothom vegi com ha anat i no s'aïlli l'alumnat protagonista de la baralla. Només s'aparta a l'alumnat si es tracte d'un cas a part i si és una cosa molt concreta. Aquest mètode de conscienciació a través del diàleg també el justifiquen Escartí et al. (2005) ja que és una de les claus perquè l'esport esdevingui educatiu. També es reconeix als objectius generals de l'ESO, citats pel Currículum d'ESO (2009).

Per tant podem concloure que en l'àmbit educatiu generalment sempre hi ha hagut una transmissió de valors però aquesta ha estat deficientment tractada ja que no es planifica ni s'estructura. Excepte en Jordi, els altres professors/es contempen les actituds i els comportaments dins les seves classes però no es realitzen activitats planificades amb l'objectiu d'una educació en valors. Existeixen projectes d'educació en valors com el Circ, portat a terme pel Jordi amb dos objectius concrets: potenciar l'autoestima i desenvolupar la cohesió grupal en l'alumnat. A més a més es treballa perquè l'alumnat adquireixi aquests valors formant part de la seva persona i els apliqui a qualsevol context de la seva vida. També la motivació és un aspectes clau per generar un bon

clima de treball i poder educar en valors. I s'ha d'establir una normativa adaptada a cada individu per acordar els límits existents en quant al comportament.

A part del Circ, també es fan projectes com gimcanes solidàries, les Olimpíades o el Sant Jordi en que es potencien i es premien els bons comportaments, la participació i el respecte, donant importància als valors. A més a més en l'àmbit de l'educació física també es poden treballar conceptes que tenen relació amb d'altres matèries buscant l'aprenentatge funcional i transversal. El treball en valors però també es porta a terme des de les problemàtiques que sorgeixen en el transcurs de les classes, al dia a dia. Per a prendre consciència d'aquesta educació en valors es fa a través de la reflexió per part de l'alumnat i el diàleg. Recordar també que com el projecte del Circ d'en Jordi, hi ha més experiències com la que expliquen Prat et al. (2002) i Escartí et al. (2005) on hi ha una intencionalitat d'educació en valors dins l'àmbit esportiu. Els projectes d'aquests autors però no es tracte d'educar en les classes d'educació física, sinó a través de l'activitat física i/o l'esport en general.

3.2.5 Els valors en l'Educació Secundària Obligatòria

Martín i Puig (2007) expliquen que en els últims anys hi ha hagut canvis en l'escolarització com la gran influència de la immigració i la obligació d'estar escolaritzat fins als 16 anys; observació que també fa l'Arnau, que a més a més fa una aportació des d'un punt de vista dels rols socials. Explica que abans la dona no treballava i d'entre d'altres coses, s'encarregava de l'educació dels seus fills. Amb l'entrada de la dona al món laboral aquest aspecte ha quedat sotmès majoritàriament a l'escola perquè els pares i mares no tenen tant temps per dedicar als fills ni a la seva educació. Davant d'aquests fets els autors expliquen que s'ha creat un debat notable sobre quins són els valors que ha de defensar l'escola i com s'han de transmetre. Parlen doncs del "triple repte pedagògic" (Martín i Puig, 2007:12): passar d'una pedagogia de la selecció a una pedagogia de la inclusió, d'una pedagogia monocultural a una intercultural i el tercer repte té a veure amb l'esforç per construir una ciutadania activa.

Respecte a la relació entre la influència de la immigració massiva en quant a la falta de valors en l'alumnat com ho exposen Martín i Puig (2007), per en Jordi no és un tema rellevant ja que es considera la immigració com una riquesa a les aules. De fet hi ha

moltes variables existents com són l'edat, el gènere, el grau de desenvolupament de les qualitats físiques, el nivell d'aprenentatge psicomotriu, entre d'altres; i totes elles produeixen aquesta riquesa. El que s'ha de fer davant aquesta diversitat és buscar les fortaleses de cadascú potenciant-les al màxim. Això però costa de fer-ho sense els mitjans i recursos adients com passa actualment, expliquen en Miquel i l'Arnau.

L'Arnau explica que sí que hi ha una forta influència en quant al nivell sociocultural de l'alumnat ja que depenent de la cultura i sobretot de com les famílies viuen aquestes cultures, l'alumne/a interioritza uns valors o uns altres. Però no només és la diversitat cultural, sinó també la gran quantitat de problemes familiars existents; des de famílies desestructurades amb alts nivells socioeconòmics, fins a famílies unides però amb molts problemes econòmics i laborals o bé amb una falta d'atenció i educació als fills important.

Però per educar en valors des dels instituts, com bé explica Martínez (2008), cal tenir en compte els projectes transversals ja que suposen un marc idoni per treballar-los i desenvolupar-los. També, com marca el Currículum d'ESO (2009) els valors que es treballen a les diferents matèries s'han de treballar de manera transversal perquè hi hagi una continuïtat entre aquests. L'Arnau també pensa que és tasca de les escoles, instituts i de totes les matèries educar en valors, només depèn de quins objectius es plantegin dins de cada assignatura.

En Miquel observa que en l'àmbit de l'educació física hi ha gent que creu que han de prevaldre més el treball en valors, com ho defensa Martínez (2008), i que en d'altres assignatures no es troba la necessitat. És per això que manifesta que aquesta ha de ser una tasca conjunta perquè si es dóna importància només en una o dues assignatures, no serveix per a res. Les assignatures haurien d'estar coordinades amb objectius comuns de valors, normes i actituds. Però això no passa, a la realitat cada departament marca unes pautes i cada professor s'adapta com vol.

A més a més ell desconeix cap cas, al igual que l'Arnau, en que s'hagi fet un projecte transversal planificat i coordinat entre diferents assignatures amb l'objectiu d'educar en valors. Aquests professors diuen que el problema és que no hi ha mitjans ni recursos per fer tantes coses i que per tant no es fan. Per poder treballar correctament s'hauria de

disposar de més hores i més professorat, tenir més dedicació i especialització en aquests conceptes o maneres de treballar, tenir programes amb objectius determinats i marcar unes hores determinades per treballar els valors de manera coordinada. En comptes d'anar afegint coses a fer i no facilitar la tasca diària, que és el que passa actualment.

Però sí que existeixen projectes transversals amb l'objectiu d'un aprenentatge de valors. Un exemple seria el projecte del Circ que és transversal perquè necessita el suport i la col·laboració d'altres matèries com és el català per estudiar textos i la seva representació oral o la tecnologia i visual i plàstica per fer i desenvolupar els decorats. També, a més a més es treballa conjuntament amb cicles formatius de grau mitjà del mateix IES. Aquests són els de perruqueria i maquillatge per a fer la part estètica dels actors del Circ i el mòdul de mecànica i tecnologia, per a fer la part de soldar ferros per preparar el material necessari de certs espectacles aeris. També hi ha dues optatives en que es prepara estrictament els espectacles concrets del Circ. Això permet que l'alumnat hagi d'interactuar amb alumnes d'altres cursos i per tant d'edats diferents i poc coneguts per a ells. Tots però tenen l'objectiu comú de que el projecte surti bé.

Un altre exemple de treball transversal planificat i estructurat és el que es dona a les tutories, en que es treballen molts continguts educatius i de valors marcats al PEC del centre, tant de manera teòrica com pràctica. Alguns d'aquests també es treballen a les classes d'educació física com per exemple, quins són els perjudicis del tabac, els beneficis d'una alimentació saludable, la cohesió de grup, entre d'altres. Per tant l'alumnat a través de dues classes diferents treballen els mateixos valors. I més enllà d'això, com diu l'autora Martínez (2008), l'educació física és un tema transversal en sí i que potser hauria de ser un tema comú que s'abordi a totes les matèries educatives.

Finalment, la Maria, en Miquel, l'Arnau, al igual que en Jordi i com també ho defensen Prat i Soler (2003), Gutiérrez Sanmartín (1998) i Inglehart (1991 citat a Pérez et al., 1999:56), expliquen que l'educació en valors no només és un àmbit que pertoca a l'escola i instituts ni concretament a l'àmbit de l'educació física, sinó que és o hauria de ser una tasca conjunta i coordinada, també amb els clubs esportius de categories infantils i joves i sobretot amb els pares i mares d'aquest alumnat, perquè encara estan en un procés educatiu de la seva vida. Però sí que és cert que es passen moltes hores a

l'escola i esdevé de gran importància per a ells aquesta educació. Per tant els centres educatius hi tenen un paper fonamental.

En resum, en els últims anys hi ha hagut molts canvis en l'escolarització causats per la gran influència de la immigració, l'escolarització obligatòria fins als 16 anys, l'entrada de la dona al món laboral i la gran quantitat de problemes familiars existents. Davant d'aquests fets l'escola ha d'adoptar el que s'anomena el triple repte pedagògic: pedagogia inclusiva, intercultural i on prevalgui l'esforç per construir una ciutadania activa. Cal també considerar la immigració com una riquesa a les aules buscant les fortaleces de cadascú.

Una forma de potenciar l'educació en valors és a través dels projectes transversals dels centres educatius, ja que aquesta no és tasca exclusiva de la matèria d'educació física. El projecte del Circ en seria un gran exemple i el treball coordinat amb les tutories també. Tot hi així, es demanen més facilitats per a portar a terme aquesta coordinació de treball en valors ja que actualment és un problema. Dir també que l'educació en valors ha de ser una tasca no només coordinada dins l'escola sinó amb les famílies i clubs esportius tot hi que és cert que els centres educatius hi tenen un paper molt rellevant.

3.2.6 Valors susceptibles de treballar en l'Àrea d'educació física

Martín i Puig (2007) i Pérez et al. (1999) exposen que s'ha de consensuar quins són aquests valors que s'han de transmetre i de quina manera s'ha de portar a terme aquesta tasca. En Jordi explica que per a ell el valor que preval per sobre de tots i per tant el més important és la cooperació. En canvi la Maria, l'Arnau i en Miquel parlen de respecte com a valor principal; que seguidament s'explicarà el perquè. Aquesta conclusió, resultat de les entrevistes; lliga amb els resultats obtinguts dels estudis de Beregiú et al. (2007), Robles et al. (2009) i Torres (2002 citat a Espada i Calero, 2011:53) en que s'extreu la conclusió que la cooperació, el respecte i el companyerisme, són els valors més importants des del punt de vista del professorat d'educació física.

Per la Maria i l'Arnau el respecte és el valor que preval per sobre dels altres, és la paraula bàsica en les seves classes i sempre hi ha de ser present, es facin els continguts que es facin. A partir d'aquí es desencadenen els altres valors, explica la Maria. La cooperació seria el respecte pels companys i la tolerància també és respecte. Per tant

també s'està d'acord amb l'anunciat de que *intento transmetre valors positius com la cooperació, el respecte, la tolerància etc.* Aquest estudi de Bereguí et al. (2007) conclou que la gran majoria del professorat d'educació física hi està totalment d'acord.

La Maria i l'Arnau expliquen perquè la paraula respecte inclou d'altres valors inherents a aquest i per tant és el més important. Respecte també significa respecte pel material i per a les normes i reglaments dels jocs i esports que es practiquen. Per l'assignatura com dutxar-se, portar el material i la roba adequada, fer les tasques encomanades, respectar els espais establerts pel joc o esport, etc. Respecte per a un/a mateix/a com és ser conscient de les pròpies virtuts i defectes, així com dels límits individuals, no tenir por al fracàs, agradar-se i valorar-se. Respecte pels companys com ajudar als altres quan no poden, respecte a les capacitats dels altres, saber resoldre problemes adequadament, no despreciar a ningú. I finalment respecte pel professorat com pot ser escoltar quan el professor/a parla i parlar-li correctament.

Aquestes normes i aquest respecte, explica la Maria, cal que es defineixin bé i que si cal es pactin amb l'alumnat. Ells han de tenir clar què poden fer i què no, i en funció també de l'alumne/a en concret es va definint els límits. A vegades hi ha alumnes que no saben que segons quines coses no estan permeses perquè mai ningú els ho ha dit, sobretot quan són de diferents cultures, doncs és aquí on s'ha de parlar i aclarir què és respecte i determinar quins són els límits. Semblant pensa en Miquel en creure també que el valor més important és el respecte a un mateix, als altres i a les normes. A més a més es valora molt la relació amb els altres, la solidaritat i la cooperació; però aquests al final també són respecte.

Pel que fa en Jordi, el valor més important a desenvolupar és la cooperació. Explica que seguint la classificació de Parlebas dels dominis de l'acció motriu, els esports o l'activitat física es classifiquen en individuals o psicomotrius i esports col·lectius o sociomotrius que aquests es poden classificar en funció de tres aspectes: segons si hi ha cooperació, cooperació i oposició o només oposició. Segons l'entrevistat, tenint en compte aquesta classificació, tots els esports o activitats esportives que es desenvolupen haurien d'anar encarats a treballar al màxim un component cooperatiu. I si l'esport en sí

no el té se li ha d'afegir, o no desenvolupar-lo en la seva totalitat arribant a aconseguir que tot el que es fa tingui tendència a tirar cap a la cooperació.

A més a més en Jordi estructura els continguts de tal manera que parteix de l'objectiu a ensenyar a l'alumnat, aquest objectiu és un valor que ha d'acabar adquirint i ha de ser conseqüent a l'activitat. Els valors que més s'intenten transmetre són aquells que permeten ser crítics, que els permeti expressar-se, a parlar, a interactuar, els d'ajuda mútua i del company i els de treballar tots per un objectiu comú, com és la cooperació. De fet l'alumnat està creixent i és molt jove, explica en Jordi, per tant s'ha d'ensenyar aspectes útils també per la vida.

L'Arnau organitza l'educació física amb l'objectiu que l'alumnat adquireixi destreses motrius com a manera de gaudir i viure l'activitat física en el temps de lleure i per a la salut. També com a mitjà per a transmetre valors; aspecte que es treballa al dia a dia en funció de la pràctica de l'alumnat. Per a ell el més important és que l'alumnat aprengui l'autoconeixement i l'autoacceptació a través de l'esforç, com també ho destaca el Currículum de l'ESO (2009) i Escartí et al. (2005). A partir d'aquí el respecte i la col·laboració es treballen a cada classe. No s'organitzen activitats per a treballar aquests valors en concret sinó que es fa sempre; tot hi que hi ha activitats i esports que van millor per treballar uns valors o d'altres. Per exemple, el cas de la gimnàstica va molt bé per treballar les pors, l'esforç i l'autoconeixement, explica l'Arnau.

Respecte a les diferències en quant a l'adquisició de valors per l'alumnat des del punt de vista de les variables d'edat i gènere, l'estudi de Pérez et al. (1999) confirmen que en quant al gènere un 15% dels nens els resulta difícil assumir el valor de la tolerància i la solidaritat i les nenes són les que mostren major inquietud intel·lectual i les que presenten major competència emocional com també ho conclou, amb resultats semblants l'estudi de Sánchez-Oliva et al. (2012).

Respecte aquesta variable de gènere, la Maria opina a través de la seva experiència que sí que es pot observar que els nens potser són més expressius físicament alhora de resoldre problemes i les nenes resolen i fan més les coses "de sotamà". Però no hi ha més diferències que aquestes en quant als valors adquirits al igual que ho pensen en

Jordi i en Miquel. Però sí que les nenes estan més desorientades entre tercer i quant d'ESO ja que predomina "l'edat del pavó" explica en Jordi.

Des del punt de vista de l'edat dels estudiants, segons l'estudi de Pérez et al. (1999), hi ha una major incompetència emocional a mesura que augmenta tant l'edat com el nivell educatiu, especialment els escolars que cursen ESO. Així mateix opina l'Arnau, que explica que a partir de tercer d'ESO el comportament canvia ja que entren de ple a l'etapa de més efervescència. Al contrari pensa en Jordi ja que a mesura que augmenta l'edat, també augmenta el nivell de consciència en quant a valors i actituds i és més fàcil treballar-los perquè milloren les relacions socials i les formes de comunicació entre companys. En Miquel també creu que a mesura que es fan més grans augmenta el respecte i la tolerància, aprenen a pensar més i no són tant "primitius".

La Maria no troba diferències en quant a l'edat de l'alumnat. De fet ella creu que no tenen importància les possibles diferències que hi puguin haver respecte aquestes dues variables. El que s'ha d'observar és que cada alumnat té els seus problemes personals i és per això que les normes i els límits també s'han de saber pactar i han de ser flexibles a cada persona. El que s'ha d'evitar és que l'alumne/a es tanqui en sí mateix/a i no es deixi ajudar perquè des d'aquesta àrea és més fàcil i més accessible tractar els problemes de l'alumnat.

En Miquel, en Jordi i l'Arnau també fan èmfasi en que no hi ha gaires diferències respecte aquestes dues variables, sinó que depèn del grup i de les promocions en concret. Finalment l'Arnau explica que més que diferències d'edat o de gènere hi ha diferències en quant al nivell sociocultural de l'alumnat. Depenent de les famílies i les cultures que es tenen hi ha més tendència a que tinguin més manca de valors o no; o que en desenvolupin d'altres que no són acceptables a l'escola.

En definitiva, i a mode d'aclariment, els valors més importants a transmetre i que prevalen per sobre dels altres són la cooperació i el respecte. A partir d'aquests valors se'n desencadenen d'altres inherents com la tolerància, el companyerisme, la solidaritat, l'esforç, l'autoconeixement i l'autoacceptació; valors que també predominen en el currículum d'ESO (2009). Aquestes normes i aquest respecte cal definir-los perquè l'alumnat els tingui molt clars i sàpiga quins són els límits acceptables. En quant a les

diferències entre l'edat i el gènere s'observa que no són factors rellevants a destacar. Majoritàriament depèn del grup, de la promoció i més específicament de l'individu, ja que cada alumne/a té els seus problemes concrets dins i fora del centre escolar.

3.2.7 L'avaluació de l'aprenentatge de valors

Tinajas et al. (1995 citat a Prat i Soler, 2003:94) consideren que els continguts d'actituds, valors i normes de l'àrea d'educació física han estat infravalorats, sobretot en l'obsessió que hi ha hagut en relació amb el rendiment. "Aquest pot ser el motiu pel qual existeix una enorme falta de recursos per poder avaluar aquests continguts" (Prat i Soler, 2003:94). Per tant es destaquen "les dificultats de mesurar les variables de responsabilitat per la manca d'instruments de mesura adequats" (Escartí et al. 2005 citat a Escartí et al., 2011:121).

De fet en Miquel explica que els valors s'avaluen totalment subjectivament perquè va a criteri del professor. Dins d'aquest es compten la puntualitat, l'actitud de l'alumnat, l'assistència i la relació amb els companys. La Maria al igual que l'Arnau el que avaluen és més aviat l'esforç, deixant de banda els resultats obtinguts. D'es d'on comença l'alumne, avaluació inicial, fins a on acaba amb l'avaluació final. Amb el que s'ha aconseguit al llarg del trimestre, hi ha d'haver un progrés observable.

La Maria al igual que en Miquel i pel que fa a l'actitud, ho avaluen cada dia. És un procés i val un 30% de la nota final per la Maria i un 20% de la nota final per en Miquel i l'Arnau (establert pel departament d'educació física del centre en qüestió). La Maria fa una valoració del zero al tres i al final de cada classe se li diu a cada alumnat la puntuació que s'ha tret i s'explica quin ha estat el motiu per treure un tres o no. Semblant ho fa en Miquel, que al final de cada classe posa una nota a l'alumnat respecte l'actitud, que va de la lletra A que equival a un 10; a la lletra D que és un suspès. Aquesta nota de cada sessió fa una mitja que serà la nota d'actituds final del trimestre.

La Maria i l'Arnau estableixen que una de les normes imprescindibles per aprovar l'assignatura és tenir aprovada l'actitud i aprovar l'actitud vol dir que aquells valors que tu has ensenyat els saben posar en pràctica. Aleshores quan s'avalua l'actitud indirectament et diu quins valors té l'alumne/a i per tant si ha assolit aquells que la professora o professor vol transmetre. A més a més, la Maria fa que l'alumnat pugui

consultar en un plafó les seves notes diàries en quant a l'actitud i el comportament. També, i amb la utilització de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació que l'escola posa a l'abast del professorat, es dona una informació *in situo* als pares i mares, via internet, sobre els comportament de l'alumnat (assistència, material adequat, incidents, etc.) i permet enviar missatges personalitzats al moment de passar llista.

El cas d'en Jordi és una mica diferent. Ell diu que el projecte del Circ i les habilitats que es treballen a les classes d'educació física no són avaluable. De fet, quan es fa l'espectacle final tot l'alumnat ja està avaluat perquè és molt al final de curs i les notes ja s'han posat. Això significa que l'avaluació no és important, ja que el projecte es fa igualment tot hi tenir la nota posada. L'objectiu d'en Jordi no és posar un aprovat a tothom sinó que l'alumnat aprengui i ho passi bé durant el procés. Ell actua que si un alumne/a es preocupa més per la nota que pel procés d'aprenentatge no se'l deixa participar als assajos. I el que realment vol l'alumnat és potenciar més l'habilitat que està aprenent i formar part del projecte del Circ, no pas estar pendent de la nota final.

Però de totes maneres la nota s'ha de posar, i aquesta és sempre molt alta. El motiu és perquè l'alumnat es centre en el procés, es motiva i ho viu, al final dona el màxim de si mateix en cada una de les sessions, i no està cohibit ni dependent de la nota, sinó que no té importància, el resultat final ve sol. Amb això l'alumnat deixa de treballar sota pressió. A part i en moments concrets es treballa també a través de l'autoavaluació en que es valora si ha assolit uns continguts concrets o no, com poden ser certes figures d'acroesport o de trapezi. Aquesta avaluació només serveix per fer conscient a l'alumnat del seu procés d'aprenentatge, per res més.

En el cas del Circ, per avaluar l'actitud, aquesta s'inclou dins la nota de procediments ja que una actitud s'observa en l'acció, en el procés d'aprenentatge de l'alumnat, segons opina en Jordi. Per tant només s'avaluen conceptes i procediments que venen marcats per l'actitud, els valors i les normes del dia a dia. L'Arnau no desglossa la nota i només en posa una de final, conjunta, que no se sap d'on s'ha extret exactament ja que troba moltes dificultats en l'avaluació de l'educació física.

En Jordi tampoc explica a l'alumnat quin objectiu té a l'hora d'educar o de fer una UP i per tant sovint l'alumnat no sap de què se l'està avaluant. Així, pot estar treballant la solidaritat sense saber-ho, per exemple. Lo important no és tenir el concepte de valor,

sinó viure el valor explica ell mateix. És en el transcurs de les classes, en els procediments, on l'alumnat ha de mostrar els valors adquirits sigui conscientment o no.

Recordar que els autors proposen un seguit de qüestionaris de mesura de responsabilitat personal i social de Li, Wright, Rukavina i Pickering (2008, citat a Escartí et al., 2011:121); de conductes pro socials que apareixen a les classes d'educació física a secundària, d'Hernández et al. (2010); i també el qüestionari anomenat Sports Values Questionnaire citat per Torregrosa i Lee (2000). Els qüestionaris doncs podrien ser una forma de resoldre el problema de l'avaluació en actituds i valors a les classes d'educació física. Tenint en compte, com explica la Maria una avaluació inicial i una final per observar els canvis en el procés des d'un punt de vista de l'adquisició de valors en l'alumnat d'ESO i de progrés en el seu comportament.

En definitiva i per concloure l'apartat, s'observa una dificultat per avaluar les actituds, valors i normes a causa de la manca d'instruments d'avaluació que es tenen a l'abast. En funció dels centres, significa un 20% o 30% de l'avaluació final. Això indica que és gran part de la nota final de l'assignatura i generalment s'avalua de manera molt subjectiva i a criteri del professorat. Algunes vegades també és requisit imprescindible aprovar l'actitud per poder aprovar l'assignatura. D'altra banda també es troba que sovint la nota no té importància ni per l'alumnat ni pel professorat i es posa només una nota numèrica final perquè s'ha d'acabar posant. Però s'explica que molts continguts no són avaluable en aquest àmbit i el que compte és com es viu el procés d'aprenentatge i el dia a dia, el transcurs de les classes.

Finalment dir que hi ha diversos qüestionaris que avaluen les actituds i les responsabilitats de les persones en contextos d'educació física i esport que podrien ser útils com a instrument d'avaluació o com a guies per a crear instruments inèdits. Però per avaluar les actituds s'han de fer tasques concretes perquè l'alumnat les pugui aprendre. No es pot pretendre avaluar el que no s'ha ensenyat. Per tant ens remetem a la necessitat de fer conscient aquesta educació en valors a les classes d'educació física, planificar-la i estructurar-la de manera expressa, donant èmfasi a la seva importància.

4 Conclusions

En aquest treball s'ha volgut investigar com i de quina manera el professorat d'Educació Secundària Obligatòria i més concretament en les classes d'educació física educa en valors. Per a fer-ho primerament s'ha fet una recerca en l'àmbit dels estudis més importants sobre el tema fent-hi un buidatge d'informació de més interès. A partir d'aquí s'han anat focalitzant conceptes rellevats i més concrets a tractar. Aquests han estat els diferents apartats i subapartats del marc teòric. Dins de cada apartat s'ha relacionat la informació tractada fent que els continguts quedin lligats entre sí.

A partir de la confecció en format d'esborrany del marc teòric s'ha fet un model d'entrevista per posar a prova, seguint la metodologia qualitativa. S'ha portat a la pràctica a través d'una entrevista pilot (escoltar **annex 9**) amb una experta teòrica en el tema d'educació en valors. A través d'aquesta entrevista pilot i del coneixement aportat per l'entrevistada s'ha acabat de confeccionar el marc teòric així com de retocar el model d'entrevista final. Seguidament s'ha buscat el contacte de les persones a entrevistar seguint la mostra acordada a la metodologia de la recerca i s'han portat a terme les quatre entrevistes (veure **annex 8**). A partir d'aquí s'ha elaborat l'anàlisi de resultats, tenint com a guia els mateixos temes tractats al marc teòric. Aquest anàlisi s'ha fet a partir de les reflexions i l'experiència de les persones entrevistades relacionant-ho amb les conclusions extretes de la fonamentació teòrica; confeccionant així un contingut més ric i amb noves aportacions.

Per tant reprement la hipòtesi del treball, ara podem contestar la pregunta formulada. En les sessions d'educació física que es porten a terme als instituts, s'educa en valors a l'alumnat? I assolir l'objectiu general del treball: saber com i de quina manera s'educa en valors a les classes d'educació física, si és que es fa, i des d'un punt de vista del professorat. Doncs bé, trobem que sí que s'educa en valors a l'alumnat però no com s'hauria de fer. Queda aclarit que hi ha una falta o canvis de valors personals i socials que en definitiva s'observa en una gran falta de disciplina a les aules. Davant d'aquest fet és tasca imprescindible del sistema educatiu contribuir en l'adquisició de valors així com d'emergència de nous valors, amb la finalitat de que l'alumnat s'integri en la societat actual.

D'una banda l'activitat física i l'esport són un context excel·lent per educar en valors principalment per la gran presència de moviment i de relacions interpersonals que provoca. De fet, sempre hi ha hagut una transmissió de valors en l'àmbit educatiu, però cal saber que l'educació física esdevé educativa sempre hi quant es faci de manera expressa, conscient i planificada; ja que no és un aspecte inherent en l'esport. Cosa que no tothom té en compte alhora d'educar i que per tant està deficientment tractada.

Aleshores, s'ha d'establir una normativa adaptada a cada individu, fomentar la motivació i el treball de l'autoestima ja que són aspectes clau per generar un bon clima de treball i poder educar en valors. Aquesta tasca també es porta a terme des de les problemàtiques que sorgeixen en el transcurs de les classes, al dia a dia i a través de la reflexió per part de l'alumnat. A més a més s'ha de predicar amb l'experiència i actuar de manera coherent als valors que volem transmetre.

D'altra banda s'observa que hi ha hagut molts canvis en l'escolarització causats per la gran influència de la immigració, l'escolarització obligatòria fins als 16 anys, l'entrada de la dona al món laboral i la gran quantitat de problemes familiars existents. El que cal doncs, és fer centres educatius inclusius, interculturals i on prevalgui l'esforç; en definitiva també un desenvolupament de valors personals i socials. Una eina fonamental per desenvolupar-los és a través dels projectes transversals, ja que aquesta no és tasca exclusiva d'una sola matèria.

Dir també que l'educació en valors ha de ser una tasca no només coordinada dins l'escola sinó amb les famílies i clubs esportius tot hi que és cert que els centres educatius hi tenen un paper molt rellevant. Als instituts, els valors més importants a transmetre i que prevalen per sobre dels altres són la cooperació i el respecte. A partir d'aquests valors se'n desencadenen d'altres inherents com la tolerància, el companyerisme, la solidaritat, l'esforç, l'autoconeixement i l'autoacceptació. Pel que fa al grau d'adquisició de valors per part de l'alumnat, es conclou que majoritàriament depèn del grup, de la promoció i més específicament de l'individu; per tant les variables de gènere i edat no són massa significatives.

També s'observa una clara dificultat per avaluar les actituds, valors i normes a causa de la manca d'instruments d'avaluació que es tenen a l'abast. Aquesta avaluació forma part

de fins un 30% de la nota final de l'assignatura, sent a vegades requisit indispensable per aprovar, i s'acaba avaluant subjectivament. La nota de l'assignatura sovint resta importància ja que el que compte és com es viu el procés d'aprenentatge. Finalment dir que hi ha diversos qüestionaris que avaluen les actituds i les responsabilitats de les persones en contextos d'educació física i esport. Aquests podrien ser útils com a instrument d'avaluació o com a guies per a crear instruments inèdits i útils. Però per avaluar les actituds s'han de fer tasques concretes perquè l'alumnat les pugui aprendre. No es pot pretendre avaluar el que no s'ha ensenyat. Per tant ens remetem a la necessitat de fer conscient aquesta educació en valors a les classes d'educació física, planificar-la i estructurar-la de manera expressa, donant èmfasi a la seva importància i rellevància dins la societat.

Les implicacions d'aquesta investigació poden servir per ajudar a conscienciar al professorat d'educació física de la importància de la seva matèria pel que fa a l'educació en valors, i del paper rellevant que pot tenir aquesta tasca dins l'escola i dins la societat. També, amb les conclusions extretes a l'anàlisi de resultats, esdevé una guia de referència per la seva actuació en aquest àmbit. Finalment pot ser útil també com a punt de partida per a la recerca d'altres investigacions relacionades.

En aquest punt del treball, es vol aportar noves inquietuds personals que se m'han generat: els professionals entrevistats observen una falta de recursos per portar a terme una eficient educació en valors. Per tant seria interessant analitzar i comprovar quines poden ser aquestes eines d'ajuda per educar en valors: des d'activitats expressives, fins a instruments d'avaluació dels valors adquirits. També seria interessant provar la suggerent eficàcia dels projectes transversals amb objectius purament referents als valors, així com també observar si el professorat respecte els valors que vol transmetre.

Complementant aquesta tasca educativa als instituts, també seria interessant analitzar aquesta educació en valors a les escoles de primària i de parvulari ja que segurament és un problema en tot el procés d'aprenentatge, no només en les etapes adolescents. Si abans era conscient d'aquesta importància ara ho trobo un tema preocupant ja que sovint no es presta tot l'interès necessari, o cap interès. Espero doncs, en un futur pròxim o més llunyà, poder contribuir activament i de manera pràctica per donar resposta a aquesta demanda d'ajudes i eines per poder educar conscientment en valors.

5 Referències bibliogràfiques

Belando, Noelia; Ferriz-Morell, Roberto i Moreno-Murcia, Juan Antonio. “Propuesta de un modelo para la mejora personal y social a través de la promoción de la responsabilidad en la actividad físico-deportiva”. *Revista Internacional de Ciencias del Deporte*, 2012, nº 29, pàg. 202 – 222.

Beregüí, Rosendo i Garcés de los Fayos, Enrique J. “Valores en el deporte escolar: estudio con profesores de educación física”. *Cuadernos de Psicología del deporte*, 2007, Vol. 7, nº 2, pàg. 89 – 103.

Blaxter, Loraine; Hughes, Christina i Tight, Malcolm (2008). *Cómo se investiga*. Barcelona: Graó.

Carranza, Marta i Mora, Josep M. (2003). *Educación física y valores: educando en un mundo complejo*. Barcelona: Graó.

Collado, Diego (2005). *Transmisión y adquisición de valores a través de un programa de educación física basado en el juego motor, en un grupo de alumnos y alumnas de primero de educación secundaria obligatoria*. Granada: Editorial de la Universidad de Granada.

Currículum d'Educació Secundària Obligatòria, 2009. Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació.

Denzin, Norman i Lincoln, Yvonna (2012). *Manual de investigación cualitativa Vol. 1: El campo de la investigación cualitativa*. Barcelona: Gedisa.

Escartí, Amparo; Pasqual, Carmina i Gutiérrez, Melchor (2005). *Responsabilidad personal y social a través de la educación física y el deporte*. Barcelona: Graó.

Escartí, Amparo; Gutiérrez, Melchor i Pascual, Carmina. “Propiedades psicométricas de la versión española del Cuestionario de Responsabilidad Personal y Social en contextos de educación física”. *Revista de Psicología del Deporte*, 2011, Vol. 20, nº 1, pàg. 119 - 130.

Espada, María i Calero, José Carlos. “La educación en valores en el área de educación física y en el deporte escolar”. *La Peonza: Revista de Educación Física para la paz*, 2011, nº 6, pàg. 51 – 55.

Gutiérrez Sanmartín, Melchor. “Desarrollo de valores en la Educación Física y el Deporte”. *Apunts: Educación Física y Deportes*, 1998, nº 51, pàg. 100 - 108.

Hernández, Antonio; Díaz, Francisco i Morales, Verónica. “Construcción de una herramienta observacional para evaluar las conductas prosociales en las clases de educación física”. *Revista de Psicología del Deporte*, 2010, Vol. 19, nº 2, pàg. 305 – 318.

Martín, Xus i Puig, Josep Maria (2007). *Les set competències bàsiques per educar en valors*. Barcelona: Graó.

Martínez, Lurdes (2008). *Educación Física, Transversalidad y Valores*. Madrid: Wolters Kluwer.

Pérez, Petra María; Cánovas, Paz i Gervilla, Enrique. “Valores Actitudes y Competencias Básicas del alumno en la Enseñanza Obligatoria”. *Ediciones Universidad de Salamanca*, 1999, nº 11, pàg. 53 - 83.

Prat, Maria; Soler, Susanna; García, Victoria i Pasqual, Olga. “Los valores en la educación física y el deporte”. *Revista Iberoamericana de Psicomotricidad y Técnicas Corporales*, 2002, nº 6, pàg. 5 - 11.

Prat, Maria i Soler, Susanna (2003). *Actitudes, valores y normas en la educación física y el deporte. Reflexiones y propuestas didácticas*. Barcelona: INDE.

Quintanal, José; García, Begoña; Riesco, Manuel; Fernández, Elena i Sánchez, Juan Carlos (2012). *Fundamentos básicos de metodología de investigación educativa*. Madrid: CCS.

Riba, Carles Enric (2007). *La metodologia qualitativa en l'estudi del comportament*. Barcelona: UOC.

Robles, José; Abad, Manuel Tomás i Jiménez, Francisco Javier. “El tratamiento del deporte en relación con la promoción de valores durante la ESO”. *Arias Montano, Repositorio Institucional de la Universidad de Huelva*, 2009.

Ruiz, Luís Miguel; Rodríguez, Pedro; Martinek, Thomas; Schilling, Tammy; Durán, Luís Javier i Jiménez, Pedro. “El proyecto Esfuerzo: un modelo para el desarrollo de la responsabilidad personal y social a través del deporte”. *Revista de Educación*, 2006, nº 341, pàg. 933 - 958.

Sánchez-Oliva, David; Leo Marcos, Francisco Miguel; Amado, Diana; González, Inmaculada i López, José María. “Análisis diferencial de la percepción del desarrollo de valores en las clases de educación física”. *Retos. Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte i Recreación*, 2012, nº 22, pàg. 9 – 12.

Torregrosa, Miquel i Lee, Martin. “El estudio de les valores en psicología del deporte”. *Revista de Psicología del Deporte*, 2000, Vol. 9, nº 1-2, pàg. 71 – 83.